

# KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

## Szerkesztői szállítás:

Széchenyi-tér, a hidkaputól kimenet balra a 24. sz. alatti ház emeletében.

## Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 5 kr., s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.  
Hirdetések felvételnek Bécsben Oppellik Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglérnél (Wollzeile 9. sz.).  
Nyilvántartási czikkék sora után 20 kr. előleg befizetése mellett a szerkesztőséghez czímzendők.  
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezelik.

Megjelen a lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőn.  
Előfizetési ár:  
egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

## Az új porrendtartás.

I.  
Kolozsvár, sept. 1. 1867.

Semmi sem lehet ma Erdélyre fontosabb, mint a polgári porrendtartás kérdése, miután ma is grassal rajtnak az osztrák processuale, a mely annyi családnak okozta végromlását az utóbbi évtizedben.

Örömet hozzuk tehát olvasóink érdekében azon anyagi áldozatot, hogy az igazságügyminiszter úr által kidolgozott s az országgyűlés elébe terjesztendő e tárgybani törvényjavaslatot mellékletképp lapunk mellett ki nyomtatjuk, hogy az olvasóink kezén meg legyen, s ennek alapján, a kik hivatottaknak érzik magukat, az egészhez vagy egyes részeihez az irodalom terén előre is hozzá szóljanak, utóbb meg, midőn e törvényjavaslat az országgyűlés elé kerül figyelemmel kísérik a tárgyalásokat, belejegyezzék a változtatásokat s megállapodásokat, s megtartsák így kiigazítva ezen munkálatot, melyre az élet különböző körülményei közt előfordulhatók pórékben szükségök lehet.

Együttal lapunk főrovatában közreadjuk az igazságügyminiszteri előterjesztést, mely ama munkálatnál szemmel tartott vezérelveket commentálja s határozmányokat indokolja, melyet úgy tiszta és szabatos dialektikája, mint velős és tömört érvei minden szakértő ember előtt épp oly kedves, mint nagyfontosságú olvasmányává tesznek.

Hiszem, s forrón óhajtom, hogy az országgyűlés processualeknak ezen rendszerebb kidolgozását fogadja el. Magyarországnak alaposabbat ad ez, mint a mit most bír, részint törvényes alapot nélkülöző utasításai, részint szétszórt törvényeiben, Erdélynek pedig érdekében áll, hogy az országgyűlés ily rendszeresebb intézkedést tegyen, mert nekünk egész valami kell, itt kipótló rendszabályok meg nem menthetnek az osztrák processualis rendszer lidércénél.

Nem volt természetesen ideint ezen munkálatot tüzetesebben áttanulmányozni, eddigi vizsgálódásunk inkább utántekintéséből állott azon főbb elveknek, melyek által az igazságügyminiszteri előterjesztés e munkálat általi tökérvésit, s sok mindenben sarkalatos reformjait igazolni kívánja.

Sok nagy és fontos eszme, igen nyomós kérdések merülnek fel lelkünkben e munka olvasásánál, reánk kivált erdélyiekre nézve, s kivált azokra, kik a magyar juris prudentia légkörében nevedtünk, sok minden új alakban tűnik fel itt. Régi nagy eszmék nagy árnyakkal súlyosodnak látkörünk előtt, és kérdezzük magunktól valjon nem vészthető-e reánk nézve elvált mindazoktól, s közeledni azon iskola formáihoz, a mely 15 év óta gyűlt előtünk? s e nagy tusakodás közt jól esik látnunk az igazságügyminiszter eszmemenetében is reflexiókat a mult hagyományaira s jelen követelményeire. Így látjuk a semmiségi eljárás kérdését a mult intézményekkel s a jelen követelményeivel behatólag észélyesen közvetítve, midőn a régi „bírói parancs” előnyeit a közvetlen eljárás formái által feloldozni, de megmenti az újabb semmisítési kérdéseket amannak hátrányaitól, körvonalozza, sőt meghatározza főképp a 229-ik §-ban a semmiségi panaszok tárgyait, miáltal a pörhöz visszavonásokat megelőzi s a semmiségi kérvényeket, az illető forumtól egyenesen, minden fokozatos forum mellőzésével, a magyar királyi curia első vagy is semmisítési osztályához utalván, a pör gyorsabb elláthatására utat nyit.

Most azonban minden semmiségi panasz csak is az alaki jogszabályok sérelmén alapulhat, s az anyagi jogra nézve a bíróságot eldöntő kompetenciája szilárdan fenntartatik.

Magyarhonban a királyi summus justitariusi hatásköre már ezelőtt nagy részben átszállván a királyi curiára, mint szabatosabb hatáskörű, legfőbb törvényszékre, azon végmenedékét a pörvesztettek, a mit egyik minapi hasontárgyú cikkemben illusionak neveztem, a király megvesztegethetlen bíráskodásába vetett végbizalmat sok részben paraliszta, az ottani legfőbbtörvényszék ezen hatáskörének megszokása által. Nekünk erdélyieknek e részben csak új és szomorú tapasztalataink vannak, s midőn a királyi

summus justitariusi jogát a bécsi cassationshof felállítására folytán egy miniszteri pápens által absorbeáltaták, mi csak a legbotrántoztatóbb ítéletekről emlékezzünk a semmisítő törvényszékek fogalmára.

Innen van, hogy midőn mi a semmiségi panaszok eseteit csak is az alaki jogszabályokon ejtett sérelmekre látjuk reducalva, míg a magyarhoni jogtudós ezt természetesen találja, mi megdöbbenünk, mert az anyagi kérdés tevéen a követelés lényegét, ez tartották apáink azon igazságnak, melyet tévedhető bíróságok ellenében a tévedhetlennek képzelt igazságforrásánál, az apostoli királynál kerestek, és „in casu denegatae justitiae” folyamodtak a királyhoz.

De midőn éppen ezen aggályoskodások alapjaira mutatok részenről kimondom, hogy felelős miniszterium és parlamentaris rendszer alatt elenyésznek aggodalmaim, s mint erdélyi ember, nyugodtan hajlok az igazságügyminiszter álláspontjához; mert századunk már kiabrándult a tekintélyek mysticismusából, s emberektől várjuk az igazságot, kiket felelőssé teszünk arra nézve, hogy azt fel is találhassuk.

Nálunk Erdélyben a megsemmisítési jogkör egész a Bach-rendszer behozataláig a király legfőbb bírósági jogkörébe tartozott, de más alakzatokban, és sokkal túl ment ez a pörlekedés alaki kérdésein, habár legtöbbszörre visszaélések által is, de a mely egész rendszerré válván a félszeg szokásba hegyőkezett, így a forma ellen a lényegét megvédni hivatott főhatalom, nem maradvára csak e téren, sőt éppen belevágva az anyagi kérdések lényegébe, igen sokszor a negyed, sőt ötöd foku bíróság absurd eszméjéig vitte el pörlekedési rendszerünket.

Mi nagyot tartottunk a királyi főbírói hatalmára, ezért kötötték ki apáink a leopoldi oklevél 4-dik pontjában azon záradékot: „Salvo in gravioribus recursu ad regem.”

Ezen szó „gravioribus” nagyon is ruganyos, mert a szegény embernek egyetlen viskóját fenyegető pör épp oly gravis mint az, mely a nagy úr uradalmait támadta meg. Öskötésünk ezen ruganyos kifejezése okozta azt, hogy utóljára bizony minden kérdésben recurraltunk a királyhoz, s így ezen menedék használata oly korlátlanúságra csapott át, mely felforgatta pörlekedési rendszerünket s tönkre tette, a mint már említettem, törvényszékünk függetlenségét, miáltal, a mint legnagyobb hazai jogtudósunk jegyzi meg, „az ítélő hatalom tényezői észrevétlenül a végrehajtó hatalom eszközeivé törpültek, s ezen törvény határozatlan általánosságának lett következménye az is, hogy a folyamodás menedékének közigazgatási kérdéseknél is alkalmazhatóságánál fogva a honpolgárok minden magán- és közjogi viszonyainak, sőt saját ügyeinek is legfelsőbb bírójává válván, a kormány minden közállományi hatalmának alkotmányos életünk hanyatlását siettető összpontosítása létesült.” \*)

Szép volt e jog Könyves Kálmán, s igazságos Mátyás király idejében, de miután a nagy bírodalmak uralkodói nem lehetnek egyszersmind minden országuk jogtudósai, az aulicus udvari kanczelláriák nem pótolhaták az önálló és független bíróságok szerepét, és bár mily pietással csügünk ama régi ábrándunkon, hogy a legfőbb jognál a legfőbb igazság, a gyakorlatban tapasztalt visszaélések, pörlekedésünk felforgatása, bíróságaink függetlenségének meghiúsítása oly tapasztalatok, melyeknél fogva a bíróság terén egykorolt jus majestaticumot célszerűbb átszállítani a független s a miniszteri felelősség által ellenőrzött forumokra.

Talán azt mondják: összezavarom a fogalmakat, midőn a megsemmisítésből indulva ki a felhívásokról s recursusokról beszélek; de ugyanazon czélnek ezek voltak eszközei, s ős rendszerünk, a Cassations-Hof eszméjét nem ismerte, a mint mondtam, ezt a király bírói joga töltötte be. Most e jog reánk nézve is a curiára száll, mint legfőbb forumunkra, s ez intézkedés a fennirt okokból üdvös, habár az erdélyi felfogás előtt, hol a summus justitarius joga nemcsak mindvégig elkülönítve maradt a főtörvényszék jogától, sőt

\*) Lásd Dózsa Elek erdélyi jogtudomány III. kötet 167-dik lapján.

ezt sok mindenben absorbeálta is, eléggé szabatosnak nem tetszik, és nem azért, hogy ugyanazon egy fogalom alá két különböző hatáskört foglal be, melyek közül egyik a másik fölött ítélő hatalommal áll. A királyi curia, az ország legfőbb törvényszéke harmadfoku bíróság, a semmisítő szék pedig, mely a régi jus majestaticumot csaknem a kegyelmezési jogon kívül egészben gyakorolja, nem fokozatos törvényszék, hozzá mindenik forumból közvetlenül jönnek fel a semmiségi törvények, s ő ítél a curian, mint harmadfoku törvényszéken felmerült semmiségi ügyek felett is. Miért kell neki tehát a curiával egy testületnek lenni oly egészen elkülönített hatáskörrel, miért nem áll az attól egészen külön megkülönböztetett név alatt, mint egészen külön fogalom?

A dolog lényegére nézve azonban ez mit sem tesz, mert akkor a curia szakadjon két osztályra külön hatáskörrel, akár külön álljon a semmisítő törvényszék, az annál inkább egyre megy, mert az igazságügyminiszteri munkálat felfogása szerint az első osztály semmi egyébbel nem foglalkozand, mint a semmiségi ügyekkel, s így az, ha névleg nem is, de osztályilag s hatáskörére nézve teljesen elkülönítve van, habár az erdélyi ember előtt oly formán tűnik fel, midőn az egyik osztály által elkövetett alaki sérelemért a másik osztállynál gyógyírt keresünk, mint régi törvénykezési menedékünk, a principe male informato, ad principem melius informatum.

Dózsa D.

## Az indóház

Kolozsvárt.

Ha a helyfekvés, stratégiai viszonyok s a vidék gazdasági körülményei megengedik, az indóházak helyét egy kell meghatározni, hogy azok minél inkább az összes város központi vonalára essenek, mert a kereskedelmi s rakodási sürgésforgás annál inkább könnyítettik, minél kevesebb kell a bér- és rakfuvarokat igénybe venni.

Kolozsvárt a Hidelvét nézték ki indóház-helyül legelőbb, később a czukorgyár-féle épület környezetébe kezdték tervezgetni. Hogyan jöttek ez utóbbi gondolatra, hogy városunktól oly távol s a legkevésbé népesült részen keressék az indóház helyét? ezt meg nem foghatjuk, miután azon nézet nem áll, hogy a Nádas völgy nem bírna elég térrel oly indóházra is, honnan az építendő számossabb vonalak kiágazzanak.

Tudjuk, hogy az indóház maga köré vonja az építkezést, s ugy szólván maga köré kiköltözteti a városokat; Kolozsvár alig bír akkora emporiummal, hogy a távolabbi építkezés által a város mostani főbb részei ki ne ürüljenek. Itt tehát arra kell hatni, hogy az indóház ne távol a várostól, sőt ahoz minél közelebb essék.

A Nádas mellett legelőbb kinézett helyiség célszerűségét indokolja azon stratégiai érdek, hogy az a Fellegvár közelében esik; igen azon gazdasági érdek, hogy ezen pont háttérben jelentékeny gabonatermő vidék fekszik és e pont vonalára hatalmas erdőkkel gazdag hegylánczok dűlnek; továbbá Erdély leggazdagabb, sőt a távol fekvő persányi kőbányán kívül egyetlen kőbányatelepe éppen ezen pontra rug a Fellegvár hegylányában, honnan az ország minden vidékeit a szebb építkezésre s városait a járdákra alkalmas kövekkel elláthatni s a vasút forgalmát tetemesen emelni lehet; ezen czikkre pedig nagy előny, ha az indóházig tengerlyen nem kell messze szállítani, midőn 10—20 ölnyi távolság emeli a fuvarköltséget, végül a Nádas mellett kinézett helyiség a Hidelve mellett lévén, Kolozsvár legközpontibb s legbenépesültebb pontját érinti, mely egyszersmind kies fekvése által építkezésre villák s kellemes lakok felállítására igen alkalmas helyiség, e mellett legközelebb érinti a ma leginkább beépített belvárost.

Tagadhatlan tehát, hogy minden előny szól ezen helyiség mellett a tervezett másik helyiség ellenében.

Nem akarok részletes fejtegetésbe bocsátkozni, elégnek tartottam az egész dolgot röviden megemlíteni: videant consules.

Egy technikus.

## A szélsőbál, balközép és Kossuth.

Kossuth váci választóihoz írott levelének szélső irányát a szélsőbál közegén kívül minden lap elítéli, miután a nemzet nem hajt forradalom felé, a pragmatica sanctio alapján áll, s a királynak meg-

koronázása által adott szavát megszegni nem fogja, amely szenvedélyekre ható levelek kerüljenek napfényre.

A balközép közege, a „Hon,” egy cikkben, a deakpárt elleni investívák közt is kimondja, hogy Kossuth mostani álláspontját nem osztja.

Erre vonatkozólag a „Hon” idei 200-ik számában ezeket írja:

„A szélső baloldálnak belpolitikája is hiányos. Igazgatásának eredménye csak a forradalom lehet. Nem igaz. Igazgatása nem terjedhet odáig. Ez politikájának legnagyobb hiánya. Hogyan? Nem jogról beszélünk, csak opportunításról. Föltéve, mit alkotmányos államban feltenni sem lehet, hogy a forradalomnak jogosan helye van; forradalom csak akkor képzelhető, ha a nemzetnek megszűt túlyomok többsége kész fegyvert ragadni politikája érvényesítésére. Magyarországon ez nincs így és nem is fog így lenni. A nemzet bátor, a nemzet harczias, a honvédeknek gondoskodó kegyelettel szereti; de a nemzet opportunitásból forradalmat nem csinált soha, forradalmat egyáltalán nem csinált soha; de mindig kész volt fegyverrel kezében védelmezni alkotmányos jogait, t. i. ha megtagadták; de most ki készül bennünket megtámadni? A lemondott jogok mellett buzuunk kárdot? Kárunk nincs, de ha volna sem; mert az innen keletkező háboru nem lehetne háboru Ausztria, még csak nem is a magyar király ellen, de lenne polgárháboru. A hazának több, mint fele; a hazának több, mint kétharmada, majdnem az egész haza és nemzet föltámadna a merész támadók ellen, s ha ezek egyszer győztek, ha a vakszerencse nekik kedvezett, akkor az iszonyatos társadalmi harc minden kínjai szállításának a nemzetre le. A levert párt kiirtatnék s benne kiveszne a nemzet! Tehát mivel minden alkotmányos tényező a békés út mellett van, a békét óhajítja nem a többség, hanem az egész ország, ezért a forradalom és forradalmi igazgatás politikája semmi módon forradalmat előteremtani képes nem lesz és így nem is a forradalom, hanem a zendülés politikája. Legfeljebb ennyit érhet el tehát a szélső igazgatás, többet nem, s ez uton tehet végtelen sok kárt, de hasznot semmit. Ezt sem fogja elérni, mert ezt nem engedhetjük meg neki mi, a balközép, kik legközelebb állunk pártárvolatukhoz.

Még egyre szeretnénk figyelmeztetni a szélső balt, hogy Kossuth Lajos martyrkoszorújával játékot ne űzzön. Ne vigyen a nagy száműzöttnek alhíreket és ne hitesse őt csába reményekkel. Ha Kossuth Lajos előt az óvás akar lenni az alkotmány megsemmisítése ellen, ezen felfogás nagyszerűségét, az általa újból hozott áldozat súlyát, az ilyen nagy név állandó protestációjának politikai jelentőségét a balközép elismeri és tudja megbecsülni. Hanem a balközép nem akarja, hogy Kossuth Lajos a hazának örökre veszte legyen. Mi őt újból látni, ismét hallani szeretnők és pedig mentől előbb. A szélsőbál, ha oly őszinte jó barátja Kossuthnak, mint vagyunk mi, épp úgy érez iránta halált, mint érzünk magunk, ha nem eszközt lát Kossuthban csupán, hogy nevét lobogójára tűzven, a népet a lobogó körül csödihtesse; ha a szélsőbál Kossuthban politikai tényezőt ismer és akar tudni jövőre is: ugy Kossuth barátságát ne azzal halálja meg, hogy őt a nemzet nagyrésze előtt felelmetessé teszi; ne akként, hogy számkivetését a personalis unio remélhető visszahelyezése utáni időre is kiterjeszti és megőrüti; ne oly módon, hogy elvesz azon tiszteletből és dicsőségből, mely fejét körvezi.

A balközép valóban mindig jó barátja volt Kossuthnak, mint a szélsőbál, mert soha előtte az igazságot el nem takarta. A balközép az országgyűlésen kívánta visszatérte, és neki szánta volt a párt vezetését. Miért nem történhetett ez ugy! A fátumot illeti érte a felelősség. Kossuth — mindig reméltük — mégis vissza fog térni, el fogja fogadni az alapot, melyet az egész emigratio elfogadott; nemcsak az egész emigratio, de az egész nemzet. Kossuth másként hitte jónak és a gondviselés más-ként intézkedett. Kossuth a szélsőbál tanácsára hallgatott, s nekünk azon fájdalmat okozta, hogy nem vallhatjuk őt vezértünknek. Még mindig reméltük, mert nem tudtuk a gondolattól megszakadni, hanem a váci választókhoz intézett levele bizonyossá tett, hogy ő be nem jön a hazába és hogy ő nem a mi programunkat, hanem a szélsőbál nézeteit vallja. Jött volna csak be és győződött volna meg állapotainkról. Nem levelekre, nem küldötték szavára kellett volna hallgatnia a drága hazájától elszakítottak, hanem az országgyűlésre és saját személyese tapasztalására. Másként lón, Kossuth elhárít, hogy kinn maradjon és a szélsőbál sugallta nézeteit a balközép párt vallott programjával sok helyütt nem tudjuk összeegyeztetni.

## Előterjesztése

a magyar királyi igazságügyi miniszteriumnak a törvénykezési rendtartás tárgyában.

Midőn a magyar felelős kormány visszaállításával a törvényhozás ujjal a nemzet kezébe tettett le, s én, felséges urunk s képviselőtársaim többségének bizalmából az igazságügyek élére állítottam: nem mulasztatham el számbavenni a feladat nehézségeit, szemben a teendők roppant halmozásával; mérlegezni a felelősség súlyát, szemben a rendezett jogviszonyok áldásai után epedő nemzet kívánalmaival.

Éreztem, mily nyomasztó a helyzet, mennyire kétes a siker!

A hazai jogélet hosszú sorozatát tárja elénk a káros viszonyoknak. Régi intézményeinket tulcszárnyalta az idő, a törvényhozás rendszeres tevékenységét két évtizeden át politikai esélyek zsihasztották. A jó szándoknak, mely az országbírói tanácsokmányt a magyar törvények helyreállítására alkalmából egy ideiglenes munkálatra vezette, nem felelt meg az eredmény.

A mi azóta történt, s a mi nem történhetett: egyiránt növeli a nemzeti kormány terheit. Javítani ott és alkotni itt: többet kíván a pusztító jóakarattal s a csekély erővel, mennyit a szenvedő érdeknek hozhatott áldozatul.

De ez nem aggasztott. Reméltem, hogy honfitársaim nem vonadják meg tükröveimről egyesített támogatásuk erejét a legnehezebb feladat munkái közt, mely valaha a nemzet életében a törvényhozásra várakozott.

Egy körülmény nyugtalanított leginkább: — a rögtön segély, mely hivatalos teendőimben legelső szükségkép jelentkezett. A teendők rendjét tehát a szükség fokozatához mértem, s noha a codificatio hiánya összes hazai jogrendszerünkben érezhető: ott kellett segítenem előbb, hol legfájóbb a baj s leggyakoribb a panasz.

Azok, kik jogszolgáltatásunk menetét ismerik s hiányait a gyakorlati életből tapasztalhatták; kiket e sajnos tapasztalat meggyőzött arról, hogy a jelen káros állapot gyógyítása a mindig kétes s talán messze jövőnek végleges munkálataig nem halasztható: úgy hiszem, helyeselni fogják, hogy választásom a törvénykezési rendtartásra esett.

Az igazságügyi miniszterium azonban még nem volt szervezve, s én a legsürgősebb reformok munkába vételét a szervezésig sem halaszthattam. Szakfőriak közreműködését kellett tehát igénybe vennem, kiknek készségéről az ügyeszeret, képességéről az elmélet és gyakorlat terén szerzett ismeret tanuskodott.

E szakfőriak bizottsága f. évi ápril 4-ikén nyitotta meg ülését. Feladata volt kijelölni a hiányokat s javaslatba hozni a célszerű javításokat. Hálával említem, hogy a bizottság többet tett enquete-szerű feladatánál. A bizottság tagjai véleményét adták s a javaslatot külön alosztályokban feldolgozták.

A munka irányzatára nézve két mód kínálkozott. Vagy végleges törvénykezési rendtartást készíteni a jogtudomány mai álláspontjának megfelelőleg, vagy csupán a javításokra szorítkozni.

Nem akarok hasonlítani tenni a két mód között; amannak előnyeit nincs a ki kétségbe vonná. Örömmel láttam volna a hont, annyi provisorium, annyi hanyatlás után, biztos fedél alatt, az előbbre haladt külföld magaslatán-készséggel vezettem volna törvények birtokába, melyeket e nép, talán nemzedékről nemzedékre magáinak vall és tisztelhetben tart.

De midőn meggondoltam, hogy egy rendszer mű, egészen új alapokon, mily előkészületet, mennyi időt vesz igénybe; hogy az új rendszer szálainak mennyi rétegen kell áthatolnunk, míg biztos talajhoz érnek; hogy hány előzetes kérdés vár megoldásra, mely az eljárással s főleg a bírósági szervezettel válhatlan kapcsolatos; áll; hogy a végleges munkálattal mennyire beható tanulmányt kíván a motivumokra, s mennyi időt arra, hogy a sajtó, a közvélemény, a jogtudomány és végre a törvényhozás retortáin át, megismertülve adassék át az élet nagy forgalmának; midőn meggondoltam másrészt, hogy javítási terveimnek azon rövid idő szab határt, meddig az országgyűlés együtt marad; hogy az általános panasz az igazságszolgáltatás roppant hiányai ellen, halasztást nem tűrve zörget ajtómon, s a jogos követelés elutasítása benn a hangulat megnyugtatótlanságát, kifelé az ország reputációjának és hitelének rovására történék: le kellett mondanom egyelőre a jobbról, mely kivihetlenné, s beérnem a kevesebb, mely lehetségesnek látszott. Ugy hiszem, a választás nem fog rosszlatlani, mely a fájdalmat addig is enyhíteni akar, míg gyökeresen orvosolhat.

A javításokra ismét kétféle eljárás állott nyitva: vagy csupán egyes módosításokat hozni javaslatba, vagy rendszerbe foglalni a létező anyagokat.

Ha rendszeres törvénykezési szabályokkal bírnunk, melyekhez a javaslat módosításainak egyes szálai fűzhetők volna: kétségen kívül az előbbi módot választottam volna. Ámde erre a szükséges feltétel hiányzik. Az 1840: XV. törvényekben szabályozott váltóeljárás csak bizonyos részben terjesztette ki az országbírói tanácsokmányt a közpolgári ügyekre; maga a tanácsokmány munkálata az 1861. évi országgyűlésen, kellő törvényes szen-

tesítés nélkül, „addig, míg törvényeket alkotni lehetne, csupán ideiglenes kiegészítő gyanánt használhatónak” tekintetett. Azóta pedig a törvényhozás alkotmányos működése szüntett. A közpolgári ügyeket a váltóeljárás szük keretében beérőszakolni lehetetlen, de a közös szabályok iránt sem létezik biztos megállapodás: vajon minden ügyre s mennyiben alkalmazhatók. Az id. tör. szabályzat sem nem törvény, sem nem rendszerszerű, s e mellett telve hiányokkal, melyek a reformokat legkövetőbb hangon sürgetik. Alkotmányellenesen kiadott rendeletekkel pedig kormányozni sem elveimnél, sem hivatalos állásom felelősségénél fogva nem akarhatom.

A mit a biztos alap hiánya tennem parancsolt: azt a készletek különfelelése még inkább ajánlotta. Vannak alaki törvényeink még az 1848. évi átalakulást megelőző időkbeli; egyes szabályok 1848-ból; van a váltó- és közpolgári ügyekkel közös eljárunk; módosító és kiegészítő szabályrendeletek az országbírói értekezlet munkálataiban; ezek után a felső- és legfelsőbb intézmények és leiratok, négy évfolyamon át, az ideiglenes törvénykezési szabályok függelékül. Ennyi különböző anyagok tömkelegében, melyekhez még újabb módosítások járulnának, hol a bíró, ki a helyes utat megtalálja? Ezt, ha talán más időben, de éppen a tisztújítás küszöbén, a választások bizonytalan eredménytől jogosan nem remélhettem. A felek érdekét pedig sokkal drágábbnak tekintem, semmint céltáblául engedjem át primitív tanulmányoknak és kísérleteknek, habár annyi időre is, míg a gyakorlat vagy éppen önkárunk a szükséges képzettséget megadandja.

A bizonytalanság tévedésbe viszi a bírót, koczkaztatja az eljárás sikerét, megrendíti a törvény iránti bizalmát. Oly módozatról kellett tehát gondoskodnom, mely a törvénykezés szabályait, a létezőket és újakat, kívül eső forrásokra hivatkozások nélkül, egy rendszeres műben egyesítve, bírónak és ügyfeleknek biztos vezérfonalul szolgáljon. Ez volt a cél, a miért egyes javítások helyett a rendszerességet, a kényelmesebb helyett a nehezebbet választottam.

Ezeket kellett előrebocsátanom a törvénykezési rendtartás irányzatára nézve. És most a főbb vonásokat emelem ki a munka jellegéből, melyek ezt a fennálló rendszabályoktól lényegileg megkülönböztetik.

I. A bírósági szervezetre nézve, mely a törvényjavaslatban első helyet foglal el, főelveim voltak: az egyszerűség és egyformaság. Ezáltal az első folyamodási hatóságok a bírói hatáskör- és illetőségnek ugyanazon színvonalán közelebb jöttek egymáshoz; a további fokozatokban pedig szabályul tétetett, hogy a vegyes folyamodás mellőztével minden ügyben különbség nélkül másodbíróságilag a királyi tábla, harmad- és utolsó folyamodásilag a m. kir. curia határozzon. Részletekbe kell bocsátkoznom, hogy ez elvek következményeit kiittntessem.

1. Jelenleg a megyékben községi eljárások bíráskodnak, nemes és nemnemes helységeknek nézve különböző összeg, erejeje. Nem hangsúlyozva a különbséget, melynek a jogegyenlőség jelen korszakában a nemesi minőségűtől kölcsönözött indoka tartatlanná vált: sem a bíróságnak megfelelő hatóság a városokban nem létezik, sem az, mit községekben a nép gyakorol, nem bír azon minőséggel, hogy aggály nélkül bizhassam kezére a jogszolgáltatás nehéz teendőit. Mert a bíráskodás fontossága nem a követelés összege, hanem az ügyek jogi természetét mérlegezendő; a szegénynek érdeke pedig, bármily csekély összeget képvisel, nem olcsóbb előttem a gazdagnak ezreinek. De a bírói képesség mellett egyéb kellékek is szükségesek arra, hogy az ítélet végrehajtható vagy fellüvizsgálható legyen. A jegyzőkönyvek szerkesztése, a határozatok kiadványozása, a hivatalos felterjesztések stb. ügyes jegyzői tollat kívánnak; jegyzőt pedig, annál kevésbé képesített, alkalmazni nem minden helységnek áll tehetségében. A községi bíráskodás tehát a javaslatban mellőztetik.

2. Jelenleg a sommás ügyeket, mennyiben a községi eljárásokhoz nem tartoznak, megyékben a szolgabíró esküdtársával, szab. kir. és rendezett tanácsú városokban pedig a bíró, két tanácsnok s egy jegyző hozzájárulásával látja el. Ha talán a törvény keletkezésekor másképp vala: most éppen nincs miért egy város főbíráját a szolgabírónál akár állására nézve csekélyebbnek, akár a bíráskodásra képtelenebbnek tartanunk; vagy, ha városokban a sommás ügyek felett nem a bíró egyedül, hanem a törvényszék testületileg ítél, akkor a törvényhozási intentója szenved, mely a sommás és rendes perek közt mind az eljárás, mind a bírói ügyvitel tekintetében különbséget akart tenni, amazoknak gyorsabb menetét s több egyszerűséget biztosítván. Helyre kellett állítanom ez tödvös célt, s egyenlőkké tennem az egyes bírákat, akképpen, hogy a mely ügyeket a szolgabíró esküdtársával végez, azokban a városi bíró egy jegyzőkönyvvezetővel járjon el. (1. §.) Ily szervezet mellett egyszerűsödhet a bírósági eljárás, mely a sommás eljárással szembe képest a szóbeli panaszok is elfogadhatóságát (69. §.), városokban pedig a sommás bíróságok száma, a népesség és teendők arányához képest, a törvényhozási működés sérelme nélkül, szaporítható. (151. §.)

## Levelezés.

Pest, aug. 26-kán, 1867. — Julius 30-kán indultam Kolozsvárról, Szeben, Brassó, Ploest, Bukaresten keresztül augusztus 3-kán érkeztem Giurgevára. Midőn oda megérkeztem, mint mindenfelé, úgy ott is, nagy előkészületek voltak a dunáni átszállásra, minthogy 4-én este a török szultán várta Rustukba. Reggeltől estig folytonosan működésben voltak a csónakok az emberek átszállításán, magam is átmentem, hogy lássam, miként fogadják a török szultánját.

Délután 4 órakor szép látvány volt a kikötővel szemben a vár alatti hegy oldala, oda gyülekeztek a török nők mind fehér kendővel bekötve fejük és orruk, úgy, hogy csak szemük volt szabadon. Az egész hegyoldal csupa fő volt. A kikötőben volt vagy 40 osztrák, francia, török, görög és szerb hajó, minden hajó lobogókkal díszítve. A kiszáló hajó volt legszebb, mely számtalan lobogókkal, zöld ágokkal és virágokkal volt feldíszítve, arról mintegy 20 ölnyre zöld ágokból kapu volt készítve és egész végig drága szőnyeg és virág volt a padozatra hintve, a végén egy veres posztóval bevont állvány volt lépcsővel ellátva. Innen a basa szállásáig, a mely egy negyed óra távolságra van a kikötőtől, a hová szállandó volt a szultán, és a hová egy keskeny utca vezet, kétfelől mind tele volt néppel, és az iskolás gyermekek, fin és leány fehérbe öltözve vontak sorfalat.

A kikötővel szemben a gőzhajózársaság épíltetése szépen volt feldíszítve, valamint a basa szállása és egy néhány ház ablakai szőnyegekkel voltak díszítve. Az izraeliták három helyen álltak, és mindenütt egy ajtó nagyságn táblával, a mely arany és ezüsttel volt kifarva, és a közepén a Mózes 10 parancsolata első betűi. A négy térségen cserkész lovasok voltak, mind arabs lovakkal.

Este hét órakor megdörögtek az ágyuk, jelentvén, hogy jön a szultán, csak hamar reá megérkezett a Ferencz József gyorshajó, a parton levő basák és nagy hivatalnokok azonnal a hajóra mentek tisztelni, a mi egy jó fél órát tartott, a midőn a szultán a hajóról kikisértek és egy gyönyörű aranypej arabs ménen a veres állványhoz állítottak. Midőn a szultán az állványra lépett, az egész népség földig hajította fejét, magam is megtettem ezen tisztelget, mert alig három lépésre voltam tőle, ekkor a szultán egy pár szót mondván a néphez, lovára tilt és négy ember kétfelől lovát vezetve, elindult. A szultán közép termetű, középső testalkatú, kerek arcú, fekete összevegyült tömött kurti szakál és bajusz, arca szép, de tekintete mogorva. Utána lovagolt miniszter, és azután kis fia, mintegy 10 éves, nagyon csinos, szép és eleven, ő is egy gyönyörű szürke arabs ménen tilt; ezt követték a többi basák és hivatalnokok gyalog, és azután a nép ének és kiabálások közt egész a basa szállásáig, ezen fogadtatás alatt és még utána is egy óra hosszáig folytonosan szóltak az ágyuk és apró puskalövések. Este nagy világítás és három helyen tűzijáték, valamint az oláhok szemben Rustukkal egy szigeten rendeztek tűzijátékot. A szultán szállása előtt egész egy óráig muzsika volt, a midőn szép csendesen a nép haza oszlott. Másnap délután 3 órakor Károly herceg szált át a Dunán, kinek tisztelgése egy fél órát tartott, midőn partra szállott, mindkét oldalról ágyulással tödvözöltek a törökök. Kedden reggel 8 órakor a vaspályán tovább indult a magas vendég Várnára és onnan Konstantinápolyba. — 11-én én is elhagytam Giurgevót és Bukarestbe mentem, a hol is 12 óra tájban a Tírgufrare nevű utcába menvén, egy néhány lépésre tölem két ember polgári öltözetben revolverrel reá lö egy velök szembe jövőre, az is egyet lö, de azonnal hanyat lerogyott halva, ezek oda ugrottak és még egyszer belelőtték, és feltették egy fiakerbe és hordozták az utcán kiabálva, hogy ők lőtték meg a híres Mihail Boni rablót, ezen két ember a polgári öltözetben pandurok voltak, a rablót személyesen ösmerték és azon éjjel távirati tudósítás jött, hogy a rabló Bukarestben van a most két éve meglőtt rabló Rádu Angelo testvérével, a kit még az nap sikerült élve elfogni.

Bukarestből délután két órakor tovább indultam Ploestre, és az uton a Podumogosojon hoznak egy kötéllal megfajított embert halva, ezután nem is tudoktam, hanem most, 19-kén, midőn Bukarestben voltam, hallom, hogy egy asszonyosság Bukarestben 2,000 aranyat kapott kezéhez és azzal onnan elutazott, s fél óra járásnyira Bukaresttől 3 rabló megmártta és pénztől megfosztotta, egyebet nem tehettek, minthogy szekerek közeledtek és megfutmodtak, erre az asszonyosság legénye utánok lö és az egyiket vállba lötte, de azok egy kocsiba tiltak és sebesen elhajtottak, mindhárom alarozos voltak. A kocsis egy fiakeres volt, a kit a város végén kötéllal megfajítottak, hogy el ne árulja és ez volt azon meglőtt ember, a kit 11-kén az uton szembetaláltam. A három alarozos rablónak ma már egész Bukarest tudja nevét, mindhárom előkelő családból valók és még eddig szabadon járnak, pedig így alarozozal és fényes nappal ez már talán a negyedik nagy rablás, a mely Bukarest körül történt, és ezek mégis szabadon járnak. Mikor lesz már törvény ott, a hol még soha sem volt?

20-kán délután 1 órakor a Germánia nevű

személyszállító gőzzel Rustukra mentem, a mint a hajó kikötött, a törökök a hajóról két egyénnek a partra kiküldését kérték, a kezekben levő photographia után. A kapitány vonakodott kiadni, a mire a basa figyelmeztette, hogy ha megindul, azonnal megsemmisíti a hajót ágyuival, a hol már a tüzrek égő kanócczal várták a rendeletet. Később megjelent az ausztriai konzul és két törököt beküldtek egy tolmácssal, hogy az utleveleket mutassák elő. A mint azt kérték, egyikük, egy görög, azonnal revolverrel reá lött a törökre és megsebesítette, a másik, egy szerb, kést rántott a másikra, mire ezek a hajóról kifutottak. Ekkor a kapitány jött s rendelt, hogy az utazók sietve menjenek a partra. Gondolhatni a zavart, tolongást és ijedséget. Alig tülrt meg a hajó, már az egész parton török katona volt, kik csónakokra szállva a hajót körülvezték. A görög és szerb a hajón maradtak és a női salonba magokat elbarikádozták, és onnan lövdöztek ki; a törökök egész a hajó ablakaig mentek és ott löttek be, a salon ajtaját betörték és a görögöt halva, a szerbet még élve huzták ki láboknál fogva, de a parton az utóbbit is leszúrták. A török részről 1 halott és 3 nehéz sebesült. A törökök több mint 120 lövést tettek a hajóra, és a hajón még sem látszott egyéb, mint az ajtó törés, egy-egy golyó és ablakok összetörve, hanem a női salon és a lépcsőzet tele volt vérről. Ezek után az utazók beszállottak és 4 óra után tovább hajózártak a Germánia. A két egyén, hír szerint, nagy politikai menekült volt.

Popini Nándor.

Mezőségi, auguszt. 29. 1867. — Kolozs megye alsókerületé e hó 28-án tartotta meg Mocson a képviselő-választást. A választók nem valának a követjelölthe nézve olyan jó egyetértésben, mint az 1866-ban tartott választáskor. A választók egy része úgy vélekedett, hogy a választandó képviselő legyen felülről szintugy, mint alulról teljesen független, s ez okból ne legyen a kormányhivatalnok, azt vélte, hogy a kormány iránt nem mutat bizalmatlanságot akkor, mikor a miniszteri tanácsosságra eljutott eddigi képviselőt kieserőli szintén a Deák pártján álló követjelölthe báró Incevény Zsigmonddal, kinek irányában ezáltal is elismerést öhajtott nyilvánítani hosszas és hasznos megyei szolgálataiért. Míg a másik párt a volt képviselő kieserésében csak is a kormány irányában bizalmatlanságot akart keresni s a kormányhivatalnokot is függetlennek tartá, felhozván, hogy ha a felsőkerület az államtitkár urat újból megválasztá, illetlen volna az osztálytanácsos urat elejteni, mert csak is beválasztása után nyilvánulhat az egész megyének a kormány iránti bizalma. Igen jó lett volna tudni az államtitkár és osztálytanácsosi állás közti különbséget; de legyen mindenkinek izlése szerint. Az eredmény a lett, hogy az 1795 jogosult közül választójogát használta 637, s ezen szavazatból Hosszu Józsefre esett 366, b. Incevény Zsigmondra 265. Így 101 szavazattöbbséggel Hosszu József lett a képviselő. A nyilvánult 101 szókülönbség a minoritás tekintélyességét bizonyítja. \*)

A szavazást megelőzőleg általunk igen-igen furcsa eszméket is, melyek szerint a megyei tisztviselők, noha megyei beválasztás s nem kinevezés útján nyerték állásukat a kormány s nem a megye organumai volnának, s mint kormány-organumok rosul teljesítették kötelességüket azáltal, hogy nem pártolták a kormányhivatalnok megválasztását. Mire egyéb feleletünk nincs, mint azon kérdés: hogy a megyei tisztviselőnek nem lehet-e más meggyőződése, mint a kormányhivatalnoknak? s hogy a szabad gondolkodású s független egyének nem lehetnek-e ez oknál fogva képesek megyei tisztsegekre? Hallottunk oly egyéneket hivatkozni ezen választás alkalmával az 1847/8-ki V. pozsoni törvényekre, s az uniót teljesen bevégzett ténynek mondan, kik a közelebbi kolozsmegyei bizottmányi ülésen a n. szeben Landtag végzése mellett vitézkedtek.

Mr.-Vásárhely, auguszt. 20. Maros-Vásárhely is megválasztá, jobban mondva: újra meg hagyá volt ideiglenes főbíráját, Fekete József urat. Mult hó 28-án ment végbe a választás és 1020 szavazó közül 756 ot kapott Fekete, míg ellenfele Petri volt, 1861-beli főbíró, azelőtt polgármester 264-et. Ezen eredményből nem lehet tán a provisorium diadalát következtetni az 1861-ki elv felett, mert mindkét jelölt korábbi szolgálata egyenlő; így nem az elv küzdött egymás ellen, csak is a személy személy ellen. Hogy Fekete József úr jó modern, ügyes igazgató tiszt, azt eléggé megmutatta azáltal, hogy a polgárságot ennyire meg tudta nyerni, sőt most főbíróvá, 1865-ben pedig a kolozsvári gyűlésre kö-

\*) Két ily követjelölt között valóban a választók meg-hasonlítottak. Hosszu, mint politikai jellem tünt fel s az ország alkotmányát mellett saját nemzetiessége intelligenciájával s a Scherling kormányával bátran szembe szállott; állítván, hogy a román elemnek is tüdvét csak az unio adhatja. Most, midőn, a mint levelező állítja, itt oly románok és az unioa hivatkoztak, kik buzognak a szeben határozatok mellett, úgy látjuk, hogy ők is hajlanak Hosszu politikájára felé. Hosszu úgy mint telejelt fogva unionista román, joggal kiáltozt a képviselői állás megtartásáért, hogy missióját befejezhesse, b. Incevény Zsigmonddal nagy tisztelhetlen álló régi tisztviselője, hű pártolója a jobbközép biggadt eszméinek. Megválasztása nem lett volna a kormány elleni demonstratio mert a kormány a jobbközépből alakult. Így nem csoda, ha a szavazatok meg-osszoltak.

vetté választották vala. Este nagy fátylas üdvözlést katonai zenekar mellett kapa a választott főbíró, hol Dobolyi Sándor, egykori 48-beli városi képviselő és ügyvéd, monda nagy szónoklatot.

r. l.

## KÜLFÖLD.

### A spanyolországi fölkelés.

A spanyol fölkelésről újabb következtetéseket jelenthetünk: Egész Cataloniában a legszigorubb büntetés terhe alatt el van tiltva a jelen eseményekről beszélni. A posta-vezetők, kik Barcelona és Perpignan közt közlekednek, utasították, hogy ha a felkelés felől legkevésbé is elmondanak, nem bocsátják többé Cataloniába vissza. Mindamellett ma már bizonyos, hogy Saragossa lázadásban van; Taronával ez már a második nagy város. A fölkelők ereje növekszik. Babajola mellett a királyi csapatokat megverték. A fölkelők jelenleg 8000 embert számlálnak.

Az „Étandard“ a többi közt ezeket írja: A francia csapatok a határ főbb pontjait megállítva tartják. Aspeban 25 spanyol carabinieri és két tiszte elfogatott, kik őrizet alatt Nancyba küldettek. A fölkelők három tábornoka — Pierred, Contreras és Torre — közül csak Pierardról vannak tudósításaink, ki Saragossa mellett diadalt aratott. Hol van a másik kettő? Spanyolországban. De hol? Prim tartózkodási helye is ismeretlen. Saragossáról még nem tudni, ha csakugyan a fölkeléshez állt e. Barcelona tartományban a fölkelők már Barcelona kapui előtt állanak, s e város lakossága, az ostrom állapot daczára az ügyek állásáról pontos tudomással bír.

Egy aug. 27-dikén kelt madridi levél ereket mondja: A hivatalosan közölt győzelmi jelentések után a kormányknak tegnap este be kelle vallania, hogy a fölkelők nem tündek el, hanem inkább erősödtek, s hogy Pierrard legénysége, mely a miniszteri jelentések szerint 350 emberből állott, tegnapelőtt 1200 főnél többet számlált. Más tábornok, egy ezredes és több tiszte halála folytán kénytelen vala a kormány Madrid lakosságának valószínűbb hírekkel szolgálni.

Calonge és Reina tábornokok tegnap távoztak Madridból, hogy Mansót pótolják. A fölkelők tegnapelőtt Nules mellett fölszaggaták a vasut sínjeit, hogy feltartóztassanak egy vonatot, mely egy zászlóalj katonaságot szállított. A vonat a sinekből kiugrott s 80 vadász megsebesült. A batárokon minden francia és belga lapot lefoglálnak; csak a „Patrie“-t bocsátják be, melynek miniszteri irányzata mindenkit mosolyra gerjeszt.

Az „Epoque“ írja: Valdrich ezredes volt az, ki 1500 ember élén az Alcantara-ezredet Barcelona tartományban megsemmisíté. Maehena arragoniai főkapitányt Calonges tábornok váltá fel. Alicante lázadásban van. Penezula tábornok jelentékeny számú gyalogsággal és husz ágyúval Barcelonát elhagyá. Ugy hisszük, hogy az egész fölkelést Prim vezeti.

A „K. Z.“-nak írják Párisból: Orense városban, valamint egyes asturiai kerületekben is fölkelési irányzatok mutatkoznak, melyek a kormányt folyvást résen tartják s a katonaságot farsztják. Más részről azt állítják, hogy a fölkelők pénzhiányban szenvednek, minthogy a Prim hívei közötti aláírás — kiknek nem sikerült Londonban észak-amerikai bankházzal kölcsönt kötni — csak 250,000 frankot eredményezett. Az észak-amerikai bankárok ugyanis azt kívánták, hogy Prim, ha győz, pénzbeli segélyt fejében Cuba szigetet engedje át az Egyesült Államoknak; a tábornok azonban e feltételbe nem egyezvén belé, a tárgyalások megszakadtak.

A mint a „Patrie“ tudni akarja a spanyolországi forradalmi comité, több londoni bankárral alkudozásba boosátkozott két millió frank-nyi kölcsön felvétele végett; a bankárok azonban még most nem hajlandók a kölcsönre s elebb bevárják a felkelés további lefolyását. Kevésbé óvatosabbaknak mutatták magukat a konstantinápolyi görög bankárok, kik az elsüllyesztett „Arkadion“ hajó kártérítése fejében kéz alatt azonnal aláírást nyújtottak.

FRANCZIAORSZÁG. A nap fő eseménye Napoleon beszédei. E beszédek általában következőleg fogják fel Franciaországban. Az arrasi beszédet békének tartják, a lilleiből már háborus szándékot olvasnak ki. Azon pontot, mely a Franciaország erejébe vetett bizalomról s Franciaország megszilárdulásáról szól, a salzburgi értekezésre való hivatkozással tartják. Ezzel szemben a békés szándékot bizonygatván.

Felillant az, hogy a császár sehol sem említé a salzburgi találkozást s így alapja van annak, mit a „Memor. dipl.“ és az „Independance“ párisi levelezője is ír, hogy t. i. a francia külügyminiszteriumban körjegyzéket szerkesztenek, mely a salzburgi értekezlet következményeit, s a helyzetet ismeretén és pedig a lehető legbékésebb irányban. Ezen okmányt Lavalette fogná aláírni, s így már a második fontos okmány került ki Moustier miniszteriumából nem az ő aláírásával. A mi oda mutat, hogy Moustier marquis tárcáját csakugyan más veszi át nemcsakára.

A salzburgi értekezlet megállapodásait természetesen még most is találgatják. Az „Independance“ második párisi levele teljes hitelességgel bírónak állítja következő értesülését:

A francia császár teljesen megállapított programmal ment Salzburgba. E program fő elve a béke fentartása. Kijelenté a többek közt, hogy a jó viszony fentartása érdekében őszintén és minden utógondolat nélkül el kell fogadni az 1866-ban létrejött állapotot, melyet a hadviselő felek szerződéssel szentesítettek meg. Nem kell nehézséget támasztani sem a véd- és dacszöveget, melyet Poroszország a déli államokkal kötött, sem Németország vámi egyesüléseért, sem a vámparlamentért, mely az észak-német parlament mellett fog ülészeni. Azonban ezekkel szemben el van határozva, hogy a Poroszország által aláírt békére támaszkodva, ellenáll minden oly együtlésnek, mely Poroszországot a kehli hidhoz hozná, vagy Rastadiba porosz őrseget, vagy végre ha újabb területi megoldás által a Majnát álltelné.

Ausztria részéről — folytatja a levelező — az uralkodó és miniszterei helyeslőleg nyilatkoztak e megállapodásról; azonban Beust báró és Andrássy gróf miniszterelnök kijelenték uralkodójuk jelenlétében és beleegyezésével, hogy nézeteket elfogadják és helyeslik ugyan, de végleges kötelezettséget nem vállalhatnak bizonyos eshetőségekre vonatkozólag. Az állam belügyei, a pénzügy s a hadsereg állapota nem engedik, hogy tövölges kötelezettséget vállaljanak. A levelező szerint a keleti kérdés eshetőségeire nézve is történt megállapodás. A tudósító szerint jegyzőkönyvet is szerkesztettek, végzi a levelező, utána tévén, hogy az uralkodók külügyminiszterei által az értekezletről felvilágosító körjegyzékeket fognak intézni diplomatiai ügynökeikhez.

A „Moniteur“ jelenti: A császár válasza az Amiens polgármester beszédjére következő: A császár nével beutaztam Franciaország északi részét s azon meleg, rokonszenves fogadtatás, melyben mindenütt részesültem, a legelőkelőbb bálával tölt minket el. — Mi sem volt képes megfogadni azon bizalmat, melyet a francia nép bennem helyezett. A tengeren túli politikánk sikertelensége nem kisebbíti fegyvereink varázsát, miután katonáink bátorsága mindenütt legyőzte az ellenszeglést. — A németországi események nem hozták ki az országot méltó és nyugodt magatartásából. Joggal számíthat a béke fentartására. — Örömmel találok meg újra a bizalom és ragaszkodás bizonyítványait itt, hol egy 6 éves időzés megmutatta nekem, mily jó iskola a szerencsétlenség, hogy a hatalom terheit elviselni, s sors sziklát kekerülni tanuljunk.

ANGOLORSZÁG. Spanyolországon kívül ma már Nagy-Britannia is háboruba van keveredve. Ugyanis most szerelik azon expedíciót, melynek rendeltetése Tódor abyssinai fejedelmet a nép jog megsértéséért megfenyíteni. Az expedíció Bombayből fog kiindulni, visz magával gyalogságot, tüzérséget és lovasságot. A főparancsnoksággal, a „Morn. Post“ értesítése szerint, Sir William Napier van megbízva. Az egyiptomi alkirály 5000 tevét fog az expedíció rendelkezése alá bocsátani s ezen kívül kellő számú öszvérekről is fog gondoskodni. E szerint tehát sikerült az abyssinai zsarnok szakadatlanul folytatott barbarismusának, az interventiótól annyira irtóztó st. jamesi kabinetet ellenkező meggyőződésre bírni.

## KÜLÖNFÉLÉK

— Ö Felségeik párisi utja, legújabb hír szerint, october utolsó napjaira halasztatott.

— A honvéd-segélyezési alap rendezése ügyében kiküldött miniszteri bizottmány javaslatához képest, a „B. K.“ szerint a magyar kir. miniszterelnök által Budapestén egy külön bizottság neveztetett ki, mely addig, míg a törvényhatóságoktól bekvánt adatok beérkezével, a mondott alaptól adandó segélyek s nyugdíjak személy- és szám szerint megállapíthatók lesznek azok számára, kiknek helyzete rögtön segélynyújtást kíván, később megállapítandó nyugdíjuk, vagy segélyjárandóságukba befutandó előlegeket utalványozzon. Ezen bizottság, mely működését már megkezdette, Tóth Vilmos belügyminiszteri tanácsos előktele alatt, Aschermann Ferenc honvédelmi miniszteriumi titkárból, továbbá a pénzügyminiszterium képviselőjéből és Gorove Antal, gróf Vay László, Szathmáry Miksa, Hauszer Károly és Czillich Edmund volt honvédtisztekből álland, mely utóbbiak főlvalva mindenkor hárman fognak a tanácskozással résztvenni.

— Az orosz emissariusok, habár a „Gaz. Trans.“ nagy garral tagadja is, folytonosan szállingoznak hazánkba. Legújabbban kettő belépőzást erősíti a hír. Valjon mit felelnek rá a „muszka barátság“-ot, „muszka jóakarát“-ot kürtölők?

— Holnap választja meg városunk jegyzőjét, levéltárnokát és alkaptányait. Kijelöltek: A jegyzőségre: Lugosi István, Elekes András, Gondol Gedeon, Májor Ferenc. A levéltárnokságra: Bágyi Mihály, Gynlai László, Bagdi István, Székely Ádám. A két alkaptányaságra: Tamási József, Müller Sándor (most rendőrségéd), Bányai Samu, Jancsó József, Balog Pál, Gáfi Károly, Székely Márton Jancsó Antal.

— A horvát országgyűlés a magyarokkal együtt hivatik egybe; így írják újabbban Zágrábból, hogy a főispánok tanácskozás véget folyó hó 2-kán összehívtak.

— Beküldetett „A kolozsvári unitarium collegium ifjusága olvasó és irodalmi körének multja“, írta Kozma Ferencz. Ára 40 kr. E csinos munkát végig lapozva, nem tehetjük, hogy pár szót ne szenteljünk a közvetlen 1848-ba átfolyó korszaknak, midőn nemcsak az e könyvben említett unitarius ifjuság, de hazánk összes fiatalsága kivárlólag a tudomány, a munka terén kereste, s a nemzet higgadt vezéreire hallgatva, szerezte meg az érdemeit. És e tudományos könyvek porától lepett, munkától izzadt, szerény, de lelkes fiatalság volt az, mely a tettek, a szükség idején dicsőségsugarakkal jegyezte fel nevét a történelem lapjaira, s a nemzet emlékezetébe. — Nagy tanulság, igen szép példa marad mindig e korszak ifjuságunk számára.

— Új levéljegyek, 25 s 50 krsok jöttek e hó 1-től kezdve forgalomba. Alak tekintetében ezen új jegyek az eddigiekhez hasonló simanyomatnak s 5 cs. kir. Apostoli Felségének arabesk körzött mezmőn díszlő arczképevel ellátják. A 25 krajczáros jegyek az eddigiekhez hasonló idomuk s violaszíntűk; az 50 krsok valamivel nagyobb teriméjűek s halvány rézszíntűek.

— T o r o c z k ó n tegnapelőtt éjjel 18 ház égett el; a kár 30,000 forintot feljű van.

— Hogy ne irigyeljük Pesttől a szép Helénét, nekünk is hirdetnek németül egy hétfőn érkezett csodaszépséget a falragaszok. Ez nem személvöl, mely bekötve van, de azon imosant merészségével, melylyel a jövő bástyáit megrobanni 20 krért mindenki számára kész. A „csodaszépségű“ jönsőnek sok baja van a kíváncsiak életkorával is, történetesen csaknem kizárólag férfi látogatói vannak; ezektől sem lehet aztán rossz neven venni, ha a falragasz e kifejezését: „csodaszépség“, Kolozsvárt, a szebbnél szebb hülyék honában, magánál csodaszépségű is csodálatosabbnak találják.

— A pécsi demonstratio. A „Pécsi Lapok“-ban olvassuk: Ha tüntetni akarunk, ezt nézetünk szerint azért tesszük, hogy az ügynek, mely mellett tüntetünk, ezáltal némi erkölcsi súlyt kölcsönözzünk, de nem hogy azt nevétségessé tegyük és caricaturaként állítsuk a közönség elé. Ezt, ugy látszik, azok, kik a mult szombaton Kossuth Lajos nevenapja előestéjén fákláymenetet rendeztek, meg nem gondolták; a tüntetés, mely ezzel a város többségének nézete ellen czéloztatott, oly fiascot csinált, minővé magunk sem hittük, hogy magát kinője. Nehány egyén, ki mindig azzal szokott dicsekedni, hogy Pécs város tulajdonos többsége Kossuth Lajos nem rég nyilvánított nézetét vallja magának a Deák-párt ellenében; ezt, mint gyanítjuk, bizonyítandó, m. hó 24-én este zeneszóval fákláymenetet rendezett, azon hiszemben, hogy pártbíveik ezrenként fognak hozzá szegődni s ez imosant tömeg hathatósabban fogja a szélső balelveknek Pécsseti túlsúlyát demonstrálni, semhogy ezt valaki még csak kétségbe is vonni merészelje. Megindult a menet a szigeti városhól nagy öbñtséggel és még nagyobb reményekkel. A tömeg folyvást szaporodott, az éljenek hangosabbak, de egyuttal elesebbek is lettek, minden bémész suszterinas és dologtalan subancz hozzá csatlakozott, s mint az ily mulatságok kedvelője, ordított is, mintha csak fizetnék. Végre a menet már hazafelé menve, valóságos inas juxxá jault; néhányan megszégelyve e valóságos macskazenévé vált ovátiót, sutyomban megszöktek, átadva a tért és fáklát az inasok és utazgyerköcsöknek s lőn oly hihő (mely közt még Jellacsicsot is hallottuk eljeneztetni), hogy minden jobb érzésű a szégyen némi érzetével fordult el ez időtlen tüntetési kísérlettől. Ez Kossuth nevének furesa megistizelése volt.

\* Folyó hó 2-kán megható ünnepélyességgel ment végbe a helybeli ev. ref. főtanodában az iskolai év megnyitása s azzal egybekötött, lapunkban előre hirdetett jogtanári bekvőszöntő székfoglalás a főtanoda egyik főgondnoka, a hitfelekezet püspöke s szép számú közönség jelenlétében. Megzendülvén a nagy hallgató-terem orgonája s a „Te benned bizunk eleitől fogva, Uram téged tartottunk hajlékunknak“ kezdetű XC. Zsoltár egy pár verset erőteljes hangon elénekkelvén az ifjuság, tiszteletes Szász Domokos tartott ez alkalomhoz s a közelebbi hazai vívmányokhoz mért, emelkedett szellemű, buzgó, hálaladó s áldást könyörgő imát; azután Sámí László, igazgató tanár, intézte, mint mindig, egy most is hatásos, üdvözlő, szépre, jóra, nemre intő, serkentő, buzdító, lelkesítő szavait; érintvén végül a jelen kettős ünnepély genesisét s programját. Időnyerés tekintetéből mellőzvén ezuttal a törvények felolvasását, mint a melyek ugyanis kinyomva egy fűzetben minden ifjúnál megvannak, az ellenőrs tanodai esküdték esküteléte következt, aztán a mlgos főconsistoriumnak volt jogtanár, Ocsvai Ferencz, most miniszterialis tanácsos helyébe választott új jogtanár Kolozsvári Sándor illető leirata olvastatott fel, mely után főtanodai főgondnok mlgos Szászai Zsigmond úr említtet jogtanárt ékes szavakkal a tanári kar szíves barátságába s az ifjuság tisztelettel párosult szeretetébe ajánlván széke elfoglalására szólítá fel. Mire az ünnepély kiváló érdektő momentumá a csinos bekvőszöntés következett, mely, ugy hisszük, nem

sokára nyomtatásban is megjelenend. A tanári kar részéről az új tanárt ihletett lélekkel tartott a jogtani tanári székek fontosságát hazánkban eleven színekkel ecsetelő, szabadság után áhítozó szavakkal s meleg baráti érzellemmel Sámí László, igazgató tanár, fogadtá; az ifjuság részéről pedig ifjú tüzzel s jó előadással a főtanodai mostani ellenőrs Farkas Károly. Másnap, szeptember 3-kán, az 1-5 bölcsészeti osztály növendékei (novitius deákok) közül azok, a kik magántanítókká lettek, vagy lenni akarnak, szám szerint 36-on vizsgáltattak meg. Indali Péter és Jancsó Lajos tanárok által, a magántanítói fontos kötelességek s utasításokból, a kikkel ezentul is, az egész éven keresztül, hetenkint egyszer, említett tanárok paedagogiai seminariumot tartanak, mi tavalytól kezdve rendszeres gyakorlattá lőn. Az egy pár napi időt igénybevévő elhelyezkedések, elszállásolások közben kezdetét vette már az olvasó s önképző körök, zene- és énekkarok stb. megalakulása. A rendes lezárás ma, sept. 5-én kezdődnek. Teljesen meg vagyunk győződve, hogy kik figyelemmel kísérték s kísérik a hazai köznevelés és oktatás ez egyik központját: átlátták s látják, hogy az a korral minden tekintetben versenyt haladni kíván. Innen is magyarázzuk ki a szegény tanuló ifjuságot segélyző nagylelkű áldozatkésztséget, melyet a mult évben örömmel regisztráltunk, s melyre újabbán is felhívjuk a tisztelt közönséget.

— A cseh koronázási jelvények m. hó 29-én Prágába érkezvén, rendkívül nagy néptömeget fogadtattak s lelkesült manifestációk közt tétettek le szit. Venczel kapolnájába.

— A viddini orosz consul, midőn néhány nap előtt utra kelt Magyarország felé, értesült, hogy egyik török határhelységben két orosz omisariust elfogtak s agyonlőttek. Ezen esemény annyira hatott a consul kedélyére, hogy Eszékről Pest felé utaztában örüllés lepte meg, s tegnap, Foktől közelében (Kalcósánál) a gözhajóról a Dunába ugrott s ott végezte életét. Gyászoló neje s két gyermeke, kik szintén vele utaztak, ide érkeztek s e szomorú eseményt ma a városi kapitánysággal tudatták.

— Jelentés. A moldva-oláh-törökországi misszióban levő brailai, szászkúti, galaczi ref. szabad magyar egyházak iskoláiban az évi vizsgálatok legközelebb folytak le. Brailában tanult 41 fi s leány gyermek, tanított Kelemen Ferencz tanító s hittanfeljőlt. Szászkatán 23 növendék, tanított Márk Mózes lelkes. Galaczon 80 növendék, tanított Czelder missionarius, pár hónapig segédkedett Láng Károly kecskeméti tanuló, missionariusi növendék. Összesen volt 144 fi s leány növendék, kik közül 97 magyar, a többi külön nemzetiségű s hitfelekezeti. Ingeny tanításban résztültek 68 an. Melyeket midőn tisztelettel jelentek, nevezett iskoláinkat, melyek közül kettő drága városban, Galaczon és Brailán bérelt helyiségben szállásol, szabadon a hazai közügyelem és pártfogásba ajánlanom. Galacz, aug. 20. 1867. — Czelder Márton.

— Kiss Ernő volt honvéd-altábornagy, a feledhetlen 13 vértanu egyike, nem csak rendületlen hazafi, hanem gazdag úr is volt. Majdnem öt millió értékű vagyonát foglalták le. Most azonban e vagyonok már visszaadattak a törvényes örökösöknek, s Torontálban telekkönyvileg át is irattak. Az örökösök következők: Kiss Miklós, Karácsonyi Lászlóné, Hamvay-Kapdebő Antonia, Kapdebő István, Somoskövy Antalné, szül. Kapdebő Johanna, Gotiborszkyné, szül. Jakabfy Anna, Balás Frigyesné, született Lászlófy Mária, Jakabfy Ágnes, Csiky Jozsefina, férjezett Ivády Béláné, Csiky Antonia, Simay Kristófné, született Jakabfy Juliána, Dániel János és Boborné. A többi követelők pör utjára utasítottak. A halás örökösök az altábornagy földi maradványait Ittebéről az eleméri-családi sírbólba akarják szállítani, s ott hamvai fölé egy hozzá méltó emléket emeltetnek.

— Sándor özár felett sajtóságos hírek szárnyalnak. Párisban. Egész komolysággal beszél, hogy eszté veszté! Egyik hadseregét, állítólag, főbe akarta lőni, s pisztolyal ismételve kilőtt az ablakon.

— A moszkvai pánszláv közp. bizottmány, Pogodin tanár vezetése alatt, már teljesen szervezve van. A bizottmány a különböző szláv törzsek szerint osztályokra szakad. Így van cseh, ruthen, szerb, horvát, szloven és tót osztály; az ügyek vezetése végett az illető törzs egy-egy ben-szülöttje áll az osztályok oldalán. A társaság főfeladatát állítólag az általános szláv eszme és egyttvértartozás terjesztése, valamint az orosz nyelv, mint közös kapocs képezi. Erősítik, hogy a társaság több millió rubel telett rendelkezik, mely összeg az ugynevezett ethnographiai kiállítás alkalmából a pétervári kormány, valamint az orosz nemzeti párt részéről foly be.

— A reichstadti hercege földi maradványait, mint mondják, folyó hó 10-ke körül szállítják Bécsből Párisba; a bizottság e végből meg is alakult.

— Bécsi lapok szerint Belgiából trappisták készülnek Magyarországra letelepedni. A trappisták rendjének főelve a — hallgatás. Megfoghatlan tehát, hogy éppen köztünk készülnek letelepedni, hol a sok beszéd és nagy szavak uralkodnak. De a bécsi lapok határozottan mondják, hogy a trappista-rend már alkudozik is egy Káro-

lyi gróffal birtokvásárlás miatt, s néhány millió értékű birtokot akarnak venni, hogy aztán felültesse a rend tanyáját.

**Előfizetési felhívás.** Rosztóczy Imre, kaáli plebános a falusi nép lelki szükségéhez alkalmazott vasárnapi s ünnepi egyházi beszédeinek második évi folyamata legközelebb szeptember 1-én kerül ki, s az első fele (advent I. vasárnapjától pünköstig terjedő) f. év novemberében, a második (pünköstől adventig terjedő) s függelékül néhány alkalmi beszéddel meg bővítve jövő évi husvét he- tében, az első évi folyamathoz hasonló alakban s ugyanily csinnal fog megjelenni. Előfizetési ára 2 forint. T. előfizetők bérmentesen fogják kapni a megrendelt példányokat; gyűjtőknek pedig 10 példány után egy tiszteletpéldánnyal szolgálunk. A megrendeléshez az egyházi lecenmi nyomdá- hoz czimzendők. Az előfizetéseket vagy megrende- léseket legfőbb szept. 20-ig kérjük megtenni. Az egyházi lye. nyomdaigazgatóság.

**Rendkívüli zivatar.** Győrött és vidé- kén m. hó 24. és 25-én oly felhőszakadás és ziva- tar dühöngött, minőre még az ottani legidősebb emberek sem emlékeznek. 24-kén a közel hegyek- ben lerohanó vizek, több marhát, sőt egy gyerme- ket is magukkal ragadtak; a hegyi utak járhatla- nok, a jégeső pedig a szőlőkben tetemes károkat okozott; 25-kén pedig a város fölött folytonos dör- ges és villámlás között elvonuló vihar öt óra hosz- szat dühöngött és oly víztömeggel árasztta el a vá- rost, hogy a földszinti helyiségekből a lakókat ki-

űntötte, reggel pedig kis békák milliói fektüdtek a város egész területén.

**A kivitelre szánt gabona szállítása,** írják a pesti lapok, vasutainkon jelenleg oly mérv- ben történik, hogy majd minden vonalon elégtelen- nek mutatkoznak a szállító-eszközök. Különösen e hó végeig nagy mennyiségnek kell Hamburgba meg- érkezni, s a bányapénz oly jelentékeny, miszerint a pesti szállítványokat nem tartják költségesnek a déli vaspályával az Erzsébet nyugati pályára s ezen tovább szállítani!

**Tökésen aug. 23-dikán** éjjel az ottani kormárost, nejét, 60 éves anyját és a kormá- ros 14 éves fiát irtózatosan elételenítve halva ta- lálták. Egy 12 éves árva leányka, kit a kormá- ros örökre vett, a kertben hálván, megmenekült a szörnyű haláltól. A helyszínen minden a legszá- nandóbb állapotban volt. A fiók felülről, a házi eszközök s egyéb holmik összehányva, szétszórtá. A nyomozás még eddig nem vezetett biztos ered- ményhez.

**Lopez meggyilkoltatása** felől Me- xikóból érkezett magánlevelek közlelbi részleteket közölnek. Az áruló — ugymond — egy pueblai vendéglőben tartózkodott, miután öt felesége el- hagyta. Egy reggel bizonyos idegen érkezett a ven- déglőbe, ki a lovászokkal végzett egyetmást és a tábornok után tudakozódott. A tábornok nem volt haza, hanem ebédre várták. Az idegen várakozott, Lopeznek magát bemutattatta s az aztalán vele át- ellenben foglalt helyet. Miután egy pohár bort ivott, gondolkozva felállott, egy kést ragadott kezébe, melyvel Lopezre rohamt, s öt összevissza szurkálta.

Erre kalapját vette s a szállodát ezen szavakkal hagyta el: „Igy kellene minden árulót megjutal- mazni.“ A gyilkosnak senki sem állotta útját, s a legkisebb akadály nélkül hagyta el a borszállás színhelyét.

### Hivatalos értesítések kivonata.

**Adományozás.** Ö Felsőge b. Beustnak a cs. kir. főudvarmester után a cs. kir. udvaron az első rangot, Majthényi Kálmán századosnak a ka- marási méltóságot adományozta, Lajos Viktor fő- herczegnek pedig a neki ajándékozott francia becsületrend viselését megengedte.

**Név változtatás.** Komáromi Leloczi Já- nos nevét „Lehoczi“-ra változtatta. Müller Miklós feketehégyi jegyző nevét „Molnár“-ra, Hamel Adolf pénzügyi fogalmazó pedig „Barsi“-ra változtatta.

**Árverezés.** Marosszéchen Ny.-Karácson- falván Erdős Ferencz hagyatékfele fekvők nov. 25. decz. 21. — B.-Szolnokmegyében Entradámban Hersch Erzmán fekvői oct. 4. nov. 4.

**Felhívás.** Hers Kristóf örökösei felhivatnak kolozsvári ügyvéd Simon Elekkel magokat october 15-ig érintkezésbe tenni.

**Czégbejegyzés.** M.-Vásárhelyt Duducz János vegyes kereskedése bejegyeztetett.

**Árlejtés.** A m.-portusi hajógyári és szőlő- lési igazgatóságnál szükségeltető vasmunkák el- készítésére, úgy az anyag szállítására árlejtés tar- tatik sept. 16-án M.-Portuson.

**Nyomozás.** Szökött katonák rovári Pista Samu, fogarasvidéki Csokóju János, kolozsmonos-

tori Opre Jovv, csehországi Bittner Ferencz, prágai Nesch Antal és ny.-sz.-benedeki Katona Zsigmond nyomoztatnak.

### UJ POSTA.

— Bécsi lapok a horvát udvari kanczellária nemskára bekövetkezendő feloszlását jelzik. A zá- rábi hétszemélyes tábla, szerintük, Pestre tétéknek át.

— Pesti távirat szerint Grivicic, bécsi had- ügyminiszeri osztályfőnök ezredes és Gelich Rik- hárd a honvédelmi ügyben megkezdtek a tárgya- lásokat.

— Párisból, szept. 1-ről, távirják: A mai „Monteur de l'armée“ a hadügyminiszerium egy aug. 24-dikén kelt kibocsátványát közli. Ebben el- rendeltetik, hogy mindazon gárda- és sorkatonák, kik 1869-dik évben szabadok lesznek, a nyilván- tartásból kitöröltesse s az illető testeknél azok felvétele a tartalék lajstromokba eszközölve vétes- sék. Egy második aug. 31-ről kelt kibocsátvány főemeli a 6 óra szabadságra bocsátandó katona- ság számát.

### Távirati tudósítás a bécsi börzéről.

Sept. 4-kén: 5% Metaliques 100 frt 75.75. 5% Nemzeti kölcsön 100 frt 66.50. Kamat 59.30. 1860. Kölcsön 85. — Bankrészvény 691. — Hite- lizeti részvény 200 frt 183.70. London 10 ft st. 100 frt 23 1/2. Kr 123.75. Ezüst 121.50. Cs. királyi arany 5.91.

Augustus 31-én: Földtehermentési kötvény Ma- gyarszági 69.50. Erdélyi 63.50.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DANIEL.

### HIVATALOS.

Szám 2125. 1867.

(291)

(2—3)

### Árverési hirdetmény.

Közhírre tételük, miszerint a Nagy- és Kis-rákosi özszeesített 12 havi korcsma- jog árverés útján folyó év **september 13-án** Hidalmáson fog kiadatot.

Az árverezési föltételek a tisztviséi és szolgabírói irodában megtekinthetők.

Nemes Dobokamegye tisztviségének Szamosújvárt, 1857 augusztus 23-án.

SOMBORI JÓZSEF, főjegyző.

(297)

(1—3)

### Építkezési felhívás.

A kolozsvári ev. ref. egyház Kolozsvárt a kül-magyarutca elején, piacz-soron fekvő s kerttel a Szamosra rugó, ugynevezett „LILJOM“ vendéglőjébe előre meg- állított terv szerint újabb szándékozván építtetni, az építési költségek 33 % barmincz- három ezer forintba állapítottak meg. Vállalkozni kívánók, kik az építést saját költsé- gükön, a fogadónak több éven át szabad használatra, s azon idő alatt az egyházi pénztárba évenként 600 % halszáz o. é. frt fizetése mellett eszközölni hajlandók vol- nának, f. é. **december 1-ig** jelentkezzenek kolozsvári ref. lelkész t. Szász Do- mokos urnál, kinél a terv s az építési feltételek megtekinthetők.

Kolozsvárt, 1867 aug. 28-kán.

Az ev. ref. egyház képviselői közgyűléséből.

(296)

(1—1)

### Közgyűlésre meghívás.

Az itteni polgári biztosítéki intézet, s az ipar és kereskedelmi kamara által különválva kezdeményezett takarékpénztári társulatoknak, a kormány által is óhaj- tott egyesülésük iránt, a mindkét részről kiküldött bizottmányok az egyesülést szabályozó tervezeti munkát befejezván; e tárgyban a polgári biztosítéki intézet, s az ottani takarékpénztári részvény aláírók közgyűlése **folyó hó 8-kán** azaz va- sárnap délután 4 órakor fog a városba közszéptereiben megtartani, melyre mind a nevezett intézet tagjai, mind a részvény aláírók oly megjegyzéssel hivatnak meg, miszerint e gyűlésben az egyesülés iránti tervezet elfogadása esetében a biztosí- téki intézet abból folyó megszűnése által szükségeltetendő rendelkezések is tárgyalás alá fognak kerülni. Kolozsvárt, sept. 3-kán, 1867

a kolozsvári polgári biztosítéki intézet elnöksége.

(282)

(2—6)

### JANKÓ VINCZE gépgyárában

#### Kolozsvárt kaphatók:

|                                        |                     |           |
|----------------------------------------|---------------------|-----------|
| Hordozható Borsajtók                   | 85                  | forintért |
| Vidats-féle szelelő és tisztító Rosták | 45                  | és 63     |
| Töröküző Fejtőgépek                    | 45                  | és 85     |
| Amerikai mintájú Szecskavágók          | 90                  | „         |
| Angol                                  | 55                  | „         |
| Vidats                                 | 14, 16, 18, 20      | „         |
| Eketaligák                             | 10                  | „         |
| Vas-ekékhez Szántóvasak                | 1 1/2, 1 1/2, 1 3/4 | „         |
| Kettős boronák farámában vasfogakkal   | 28                  | „         |
| Tányéras Hengerek                      | 100                 | „         |
| Hatos Malom-korongok                   | 8 1/2               | „         |

A gyárba beszállított gépek javítása készséggel elfogadtatik.

(287)

(2—3)

### GREBE HENRICH

#### férfi-öltöny-raktára

#### KOLOZSVÁRT.

Alóliit egész tisztelettel tudatom a nagyérdemű helybeli és vidéki közönség- gel, hogy a szabadalmazott czégtörvény alapján a főtérn 269. számú Fülei-háznál

**férfi-ruha-raktárt nyitottam.**

Mint munkavezető hét évig működve Klatrobez, Krémer és Reil urak üzletében, bátran hivatkozhatom azon általános meglegedésre, melylyel a t. cz. közönség megtisztelt, s ezt jövőre saját üzletemben is kinyerni, legelső köte- lességemnek ismerem.

Raktáramban kaphatók minden időszakra megfelelő finom és első gyá- rakkól került valódi gyapju és más szövetek, melyeket a legújabb divat szerint, magyar, francia, német és papi öltönyöket tartósan és kellő csinnal s mindenekelett jutányos áron készítek el. Vidéki megrendeléseket elfogadok, azokat gyorsan készítem el, s kiszolgált készítményeimért felelősséget vállalok.

Üzletemet újbol a közönség figyelmébe ajánlv, maradok teljes tisztelettel

Grebe Henrich.

(281)

(2—6)

### BEIMEL és HERZ

#### Pesten országút 3 sz.

Ajánlják 11 év óta fennálló Apolló-szappan főraktárakat, mely f. é. augusztus 15-ke óta az elhírhedett

### Apolló-gyertya

minden nemeinek főraktárával van összekötve, s számos megrende- lést kérve, pontos és legszorgalmasab szolgálatról kezkeskednek.

BEIMEL és HERZ

Pest, országút 3 sz.

### STEIN JÁNOS könyvkereskedésében Kolozsvárt

#### előfizethetni

### a magyar szabadságharcz történetére, 1848—1849-ben.

Az egész munka 10 képes füzetben fog megjelenni.

Előfizetési ára 3 frt.

Hogy ezen érdekes történelmi munkát bárki is megszerezhesse, a fentebbi könyvkereskedés egygyes füzetekre is elfogad előfizetéseket 30 krajával, azon megjegyzéssel, hogy az **első füzet** az **utolsó** füzetnek ára is azaz 60 krajczár fizetendő.

Ugyan csak STEIN JÁNOSnál Kolozsvárt:

### Keresztyén hittan,

melyet a néhai b. e. erdélyi ref. püspök Zágoni BODOLA SÁMUEL újabb és megjobbitott kiadása nyomán, legújabbban átdolgozott és az V-ik és VI-ik gym. osztály számára sajtó alá rendezett

GARDA JÓZSEF, ker. erkölcsan és gyakorl. theologia r. tanára a n.-enyedi ref. tanodában. Ára 70 kr. o. ért.

Pozner Károly Lajos

első magyar és kir. szabadalmazott

### vonalzó intézetének és kereskedelmi könyvgyárának főraktára,

a hol is intézetek, gyárosok, kereskedők és iparosok számára megkivántató, valamint háztartási és gazda-tiszti számadásokhoz, ugy szintén községi hivata- loknak szükséges — bármily alaku — kisebb és nagyobb vonalzótt és vonal- zatlan **könyvek** — nagy választékban — határozott gyári áron kaphatók.

### Kárpitpapir (Tapetten) minták

nagy mennyiségben több mint 600 különböző színben és rajzban kaphatók választás végett kisebb s nagyobb szobák bekárpitozására. Raktárt nem le- hetvén ily nagy terjedelmű cikkből tartani, a gyárral kötött szerződésennél fogva minden megrendelés az itt levő minták szerint, az eredeti nyomtatott árjegyzékben foglalt gyári árak biztosítása mellett, a leggyorsabban eszközölhető.

**Belőttes és más üvegekre a drága Lan- torna helyett a tartósabb, czélszerűbb, tisztább és sokkal olcsóbb**

### pergament papir

jött használatba.

Kapható kisebb és nagyobb darabokban 8, 10 krért.

Kolozsvárt STEIN JÁNOS papirkereskedésében.

(294) (1—3)

### A Kolozsvár városi redoutte épületé- ben levő vendéglő,

minden ahöz tartozó joggal, teljes butór- zattal, ugy szintén farsang idejére a tánc- teremhez csatolt étterem ellátása étkekkel és italokkal, az eddigi vála- kozó betegségi állapota miatt, folyó évi october 1-8 napjától kezdőleg 1 vagy két évre kedvező feltételek mellett, verbe- adó. Vállalkozók kéretnek a feltételek meg- tudása iránt Redoutte bérlo dr. Hintzhez folyamodni.

(295) (1—3)

Egy kitanult hibátlan szürke háts paripa, 7 éves 15 1/2 markos ló eladó. Értekezhetni hidelvén ujteza 471 ház szám alatt.

(289) (2—3)

Az 57 sz. alatti szállás bel-farkas- utcában Szt.-Mihály naptól kezdve ki- adó. Négy szoba, konyha, kamara, pin- cze és istálló áll. Értekezhetni 56 sz. alatt az emeleten, vagy a ref. fő- tanodában az ellenőrnél.

(272) (3—3)

### Három darab szántóföld

a kolozsvári határon a legjobb hely- len és trágyás, kisebb és nagyobb eladó.

Értekezhetni hidelvén 326 számú háznál, a tulajdonossal.

(283) (3—3)

### Hirdetés.

Kütkülmegyében Mikesfalván, egy min- den szükséges épületekkel jól ellátott birtok, vendéglőjével s minden javadalmával, a jövő 1868-ik évi Szentgyörgy napon kezdő hat évre haszonbérbe, s esetleg, örök áron is eladandó. Értekezhetni Mike- falván

PALLOS ISTVÁN, tulajdonossal.

(285) (3—3)

### Hirdetés.

Alsófehérmegyében Buzdón, a legjobb minőségű szántókkal, kaszálókkkal, szőlőkkel ellátott birtok, nagy kiterjedésű belső telekkel, de rongált épületekkel, korosomai s egyéb minden javadalmával, szabad kéz- ből örök áron e adó. Értekezhetni Mike- falván

PALLOS ISTVÁN, tulajdonossal.

(292) (2—3)

Egy jóhitelű életbiztosító intézet erdélyi vezérigynökségét egy Sze- benben, Kolozsvárt vagy Bras- sóban lakó egyévre kívánna bizni. Ajánlatok, a legbecsületeseb titoktar- tás ígérete mellett, F. P. 159. alatt Haasensteint és Vogler által Bécsben, kéretnek tételni.

(290) (2—3)

A tordai czifrafogadó nevezett alatti vendéglő, idei sept. 29- tól kezdőleg haszonbérbe adandó lévén, a vállalkozók eziránt értekezhetnek Tor- dán, a tulajdonossal.

BETEGH SANDOR.

## Törvényjavaslat.

### a polgári törvénykezési pörrendtartás tárgyában.

#### Első czim.

#### A bíróságokról.

##### I. Fejezet.

##### Bírósági szervezet.

###### 1. §.

Polgári ügyekben a bíraskodást elsőfolyamodásilag gyakorolják:

1. Szabad királyi és rendezett tanácsu mezővárosokban (7. §.)

a) a városi bíró vagy helyettese, kikhez egy jegyzőkönyvvezető járul;

b) a városi törvényszék.

2. Megyékben

a) a szolgabíró esküdt társával;

b) az alispán, kihez egy szolgabíró és esküdt mint bíróságok járulnak;

c) a megyei állandó törvényszékek.

A megyék a népességhez és helyviszonyokhoz képest több törvényszékeket alakíthatnak, erre azonban a bel- és igazságügyi miniszteriumnak előleges jóváhagyását kell kikérniük.

3. A jász-, kun-, hajdu-, szepesi és nagy-kikindai kerületekben

a) a városi bíró vagy helyettese egy jegyzőkönyvvezetővel;

b) a városi törvényszék;

c) a kerületi törvényszék.

4. Erdélyben az elsőfolyamodási bíróságok jelen szerkezetükben továbbá is fennhagyatnak.

###### 2. §.

A másodbíróságot a kir. ítélő-tábla gyakorolja, következők székelyeiken:

1. Pesten. Ide tartoznak: Bács-Bodrog, Baranya, Csongrád, Esztergom, Fehér, Komárom, Nógrád, Pest-Pilis és Solt, s Tolna vármegyék, végre a jász- és kis-kun kerületek.

2. Középgy. Ide tartoznak: Győr, Mosony, Somogy, Sopron, Vas, Veszprém és Zala vármegyék.

3. Nagyszombatban. Ide tartoznak: Arva, Bars, Hont, Liptó, Nyitra, Pozson, Trencsén, Turóc és Zólyom vármegyék.

4. Eperjesen. Ide tartoznak: Abauj, Bereg, Borsod, Gömör és Kis-Hont, Máramaros, Sáros, Szepes, Torna, Ugocsa, Ung és Zemplén vármegyék, s a szepesi kerület.

5. Debreczenben. Ide tartoznak: Békés, Bihar, Heves és Külső-Szolnok, Szabolcs, Szatmár, Krasna, Közép-Szolnok, Zaránd vármegyék, Kővár vidéke, s a nagy-kun és hajdu kerületek.

6. Temesvárott. Ide tartoznak: Arad, Csanád, Temes, Torontál, és Krassó vármegyék, s a nagy-kikindai kerület.

7. Erdélyben a megyék és székely székekre nézve a marosvásárhelyi, a királyföldre nézve pedig a székely királyi ítélő-tábla.

A sz. kir. és rendezett tanácsu városok azon királyi tábla illetőségét követik, melynek területén fekszenek.

###### 3. §.

A legfőbb bírói bíróságot Magyarország és Erdély egész területére nézve a magyar kir. curia gyakorolja.

A kir. curia első osztálya az országbíró elnöke alatt mint semmitő-, második osztálya pedig a kir. személynök előlülése alatt mint harmad. folyamodási ítélő-szék határoz. A semmitő-székek egyébiránt azon hivatásánál fogva, hogy az alaki jog sérthetlensége fölött örködjék, egyedül az alaki jog-szabályok sérelméből eredt panaszok elintézése tartozik: ellenben az érdemleges kérdésekre nézve a legfőbb törvényszék hatósága a magyar kir. curia második osztályát illeti.

###### 4. §.

A szavazó bírák, a mennyiben agkoruk vagy egyéb fontos tekintet miatt az igazságügyi miniszteriumtól felmentést nem nyertek, egyszersmind előadók is. A felmentettek helyettesítéséről az igazságügyi miniszterium fog gondoskodni.

Minden elsőfolyamodási törvényszéknél érvényes határozat hozatalára az elnökön kívül legalább két, a másod bíróságnál négy, s a magyar kir. curiánál hat bírói tag szavazata kívántatik. Azonban a semmitő-szék a harmad bíróságnál fennforgó semmiség fölött mindig teljes tanácsülésben ítél.

###### 5. §.

Az ügyviteli szabályok közelebbi meghatározása a törvényhozás további intézkedése az igazságügyi miniszteriumnak tartatik fenn.

##### II. Fejezet.

##### Bírói hatáskör.

###### 6. §.

A személyek vagy javak nemesi és nem nemesi minősége sem a bírói hatáskörre és illetőségre, sem általában az eljárásra nézve különbséget nem tesz.

###### 7. §.

A városi törvényhatóságnak alá vannak vetve a város határában létező minden egyének és javak, különbség nélkül. Mennyiben van e szabály alól kivétel helye egyes esetekben a rendezett tanácsu mezővárosokra nézve: a jelen fejezetben van meghatározva.

###### 8. §.

Az 1. §-ban 1. 2. a) és 3. a) alatt említett bíróságok a 60. §. szerint a sommás eljárású utasított perekben ítélnek. Minden egyéb ügyek az első folyamodási törvényszékek hatósága alá tartoznak.

###### 9. §.

Az urbéri, tagosítási és arányosítási ügyek ezenül is az alispánok hatásköréhez tartoznak. (1. §. 2. b).

###### 10. §.

A birtokbíróságot általában, valamint a telekkönyvi bíróságot mindazon ügyekre nézve, melyek az 1855. december 15-én kelt telekkönyvi rendelet szerint kezeltetnek és láttatnak el. sz. királyi valamint a jász- és hajdu-kerületi városokban a városi, s a megye egész területén a megyei törvényszékek gyakorolják.

Egyébiránt az igazságügyi miniszteriumnak joga léend nagyobb és népesebb mezővárosokat dologi- és telekkönyvi törvényhatósággal felruházni.

###### 11. §.

A hitbizományi ügyek ugy az anyagi jogok megbírálására, mint a biztonság felügyeletre nézve azon megye törvényszékéhez utasítván, melynek területén a jóság feje fekszik. Ha az illetőség ez után megállapítható nem volna, az eljáró bíróságot az igazságügyi miniszterium jelöli ki.

###### 12. §.

A rom. kath. és g. egyesült valamint a keleti szertartású keresztyének házassági viszonyból származható minden perei, — melyekre nézve a szentszékek eddigi illetősége megszüntetett; továbbá a mindkét felekezetű evangélikusok és unitáriusok váloperei, valamint a házassági összeköttetésből és elválásból keletkező egyéb keresetek, a mennyiben ezen felekezetek egyházi bíróságai rendezve nem volnának, végre az izraeliták váloperei, akár kölcsönös megegyezéssel, akár peruton szándékolatik az elválás; a 12. §-ban megnevezett azon törvényszék illetőségéhez tartoznak, melynek területén a házassági feleknek állandó és utolsó együttélésük volt.

Ha a végelválás hűtlen elhagyás következtében kérelmeztek: a távollévő fél, a mennyiben tartozkodási hejye ismeretlen, — azon törvényszék elé idézendő, melynek kerületében a folyamodó fél lakik.

Egyébiránt a mindkét felekezetű evangélikusok házassági ügyeire, valamint az eljárásra nézve az 1791. 26. t. cz. illetőleg az 1786. március 6-án kiadott utasítás és az eddigi törvényes gyakorlat szolgál tovább is fűszormértékül.

A zsidók házassági ügyeire nézve addig is, míg a miniszterium törvényjavaslatot terjesztethetne az országgyűlés elé, a tetteg fennálló gyakorlat tartatik fenn.

###### 24. §.

Az örökösödési perekben különbség nélkül arra, vajjon a kereset szerződésből származott, vagy törvény vagy végrendelet jogcímén nyugszik, s az örökösödési végakaratainak teljesítésére vagy megszüntetésére van irányozva, — azon törvényszék, és ha az örökség tárgyat ingatlanok is képezik: azon birtokbíróság itél, melynek területén az örökösödési halálja idején lakott.

Ha az örökösödési perek azon belöldi bíróság illetőségét követik, melynek területén az örökösödési legutóbb lakott.

Az egyes bírák hatásköre az előleges intézkedések és biztosítás tekintetében az örökösödési eljárásban van meghatározva.

###### 25. §.

A holtak nyilváníttási eljárás ahhoz képest, a mint házassági végelválás, vagy örökösödési eljárásból kérelmeztek, azon polgári törvényszék előtt indítandó, melyhez a házassági (12. §.) illetőleg örökösödési (24. §.) perek vannak utasítva.

Ellenben az elvesztett magyar államkötelezvények, valamint az elvesztett magyar földhitelezési értékpapírok megsemmisítése továbbá is, a pesti e. b. bír. váltótörvényszékhez tartozik.

###### 26. §.

Elvesztett okiratok megsemmisítése, — a mennyiben egyes társulatok, alapszabályaiknál fogva külön bírósághoz nem utasítván, — a folyamodó fél személyes bírósága előtt eszközözendő.

Ellenben az elvesztett magyar államkötelezvények, valamint az elvesztett magyar földhitelezési értékpapírok megsemmisítése továbbá is, a pesti e. b. bír. váltótörvényszékhez tartozik.

###### 27. §.

A birtokbíróságot, a 10. §-ra tekintettel, rendszert azon törvényszék gyakorolja, melynek területén a keresetbe vett ingatlan vagyon fekszik.

Minden dologi cselekvények, n. m. a feltározás, becslés és zárlat, kivéve ha valamely hagyaték biztosítása céljából eszközözendő, — ugy szintén az árverés teljesítése és a végrehajtási árverésnél bejött vételárnak felosztása a birtokbírósági teendőkhez számítatnak. Csekélyebb értékű ingatlanokra nézve azonban a szolgabíró vagy esküdt kiküldetése által foganatosíttatnak.

###### 28. §.

Ha az ingatlan vagyon, mely a kereset tárgyát képezi, különböző birtokbíróságok területén fekszik, azon törvényszék lesz illetékes, mely felperes által megkeresztetik.

###### 29. §.

Telekkönyvi előjegyzések igazolása — valamint az előjegyzés által biztosított tulajdoni és szorgalmi jogok fölött azon telekkönyvi bíróság itél, a melynél az előjegyzés történt.

Ellenben valamely bekeblezett vagy előjegyzett követelés behajtása még, akkor is, ha ez utóbbi az előjegyzés igazolásával van összecsatolva, felperes választásához képest alperesnek vagy személyes bíróságnak kell lennie.

###### 30. §.

Az előjegyzés által biztosított tulajdoni és szorgalmi jogok fölött azon telekkönyvi bíróság itél, a melynél az előjegyzés történt.

Ellenben valamely bekeblezett vagy előjegyzett követelés behajtása még, akkor is, ha ez utóbbi az előjegyzés igazolásával van összecsatolva, felperes választásához képest alperesnek vagy személyes bíróságnak kell lennie.

###### 31. §.

Viszonkeresetek, a mennyiben a főügyvel közös megoldást nem nyerhetnek, (52. §.) azon bíróság előtt támasztandók, mely a főügyben felperesnek illetékes bíróságát képezi.

###### 32. §.

A perújítás kivétel nélkül azon első folyamodási bíróságnál indítandó meg, melynél az alapper tárgyalatott és elintéztetett.

###### 33. §.

A végrehajtás elrendelése, valamint a végrehajtási foglalás, alkalmából felmerült tulajdoni és előbbeségi igények illetősége a végrehajtási eljárásban van meghatározva.

###### 34. §.

Több egyenlően illetékes bíróság közt felperes szabadon választhat.

###### 35. §.

Oly esetben, midőn az ügyfelek egymás elleni keresetek beadására vannak kölcsönösen jogosítva, és e keresetek különböző s egyiránt illetékes bíróságokhoz már benyújtattak, azon bíróság fog eljárni, melynél a per előbb megindított.

###### 36. §.

A bíróságok között felmerült illetőségi összefüggések elintézése az igazságügyi miniszterium jogköréhez tartozik.

###### 37. §.

A bíróságok kötelesek az illetőségükhöz nem tartozó ügyeket és beadványokat hivatalból visszautasítani.

###### 38. §.

Azokban a nem illetékes bíróság is illetékesé válik, ha alperes az illetőség ellen törvényes időben kifogást tenni elmulasztott.

###### 39. §.

Elterésnek a rendes bírói illetőségtől eltérésnek van helye: a) az urbéri és arányossági ügyekben (1. §. 2. b.); b) a telekkönyvi ügyekben (10. §.); c) a hitbizományi ügyekben (11. §.); d) a házassági, s általában oly ügyekben, melyek által házassági elválás okoztatik (12. 23. §.); e) oly örökösödési s egyéb perekben, melyeknél távollévő, vagy gyámság- és gondnokság alatti személyek vannak érdekelve (13. 24. §§.); f) csődesetekben (30. §.);

###### 40. §.

Az eltérés a rendes bírói illetőségtől oly esetre nézve is kizárva marad, melynek első folyamodási eldöntését a felek, habár közakarattal, valamely felelbiteli bíróságra ruházzák.

###### 41. §.

A felelbiteli és semmiség iránt megállapított bírói illetőségtől semmi eltérésnek hely nem adatik.

sága vagy pedig azon bíróság előtt érvényesíthető, melynek területén a telekkönyvileg terhelt birtok fekszik.

###### 30. §.

Csődügyekben a bíraskodás:

a) kereskedőkre, gyárosokra s közkereseti társaságokra nézve azon törvényszéket illeti, melynek körében a csőd alá kerültnék kereskedési telepe van; ugyanazért még akkor is, midőn az ilyen kereskedő a megyében ingatlan javakkal bír, de a kereskedési telep királyi vagy e. b. hatósággal ellátott mezővárosban van helyeztetve, a csődbíróságot az illető városi törvényszék gyakorolja; ha pedig a kereskedési telep megyei hatóság alatt van, akkor a csődbíróság minden kivétel nélkül mindig a megyei törvényszéket fogja illetni; midőn végre a kereskedőnek több telepe van, melyek nem ugyanazon egy törvényhatóság alatt fekszenek, ezek közül az fog csődben bíraskodni, mely annak megrendelése végett legelőbb megkeresztetett.

b) Azokra nézve, kik nem kereskedők vagy gyárosok, de szab. kir. városokban vagy e. b. hatósággal felruházott mezővárosokban laknak, minden tekintet nélkül arra, hogy ingatlan vagyonnal bírnak-e vagy sem, mindig azon város vagy mező-város törvényszéke, melyben rendes lakásukat tartják; azokra nézve, kik városi területen kívül megyében laknak, ugyanezen megyének törvényszéke; ha pedig rendes lakásuk változtatva hol egyik hol másik megyében vagy városban volna, vagy éppen az országon kívül tartozkodnának, ama megye vagy város törvényszéke, melynek területén legutóbb laktak; végre ha utolsó rendes lakásukat kipuhatolni nem lehetne, azon törvényszéknek, melynek területében ingatlan javaik fekszenek; és ha az ingatlanok több törvényszék területében vannak, azon törvényszék, mely a csőd elrendelése végett legelőbb megkeresztetett.

c) Azokra nézve, kik bányabirtokon kívül más vagyonnal nem bírnak, a csődper egyedül a bányaszék előtt fog lefolyni; különben a csődper bírása mindig az illető polgári bíróság leendő. Ha a bukottak bányavagyonra egy járásban fekszik, mindig az illető, — különben pedig azon járásbeli bányaszék leendő a csődper bírása, melynél legelőbb a csőd bejelentetett.

d) A jász-, kun-, hajdu-, 16 szepesi és nagy-kikindai kerületekben a csődbíróságot elsőfolyamodásilag s a fentebbi elvek szerint az illető városi törvényszék gyakorolja.

###### 31. §.

Viszonkeresetek, a mennyiben a főügyvel közös megoldást nem nyerhetnek, (52. §.) azon bíróság előtt támasztandók, mely a főügyben felperesnek illetékes bíróságát képezi.

###### 32. §.

A perújítás kivétel nélkül azon első folyamodási bíróságnál indítandó meg, melynél az alapper tárgyalatott és elintéztetett.

###### 33. §.

A végrehajtás elrendelése, valamint a végrehajtási foglalás, alkalmából felmerült tulajdoni és előbbeségi igények illetősége a végrehajtási eljárásban van meghatározva.

###### 34. §.

Több egyenlően illetékes bíróság közt felperes szabadon választhat.

Oly esetben, midőn az ügyfelek egymás elleni keresetek beadására vannak kölcsönösen jogosítva, és e keresetek különböző s egyiránt illetékes bíróságokhoz már benyújtattak, azon bíróság fog eljárni, melynél a per előbb megindított.

###### 35. §.

A bíróságok között felmerült illetőségi összefüggések elintézése az igazságügyi miniszterium jogköréhez tartozik.

###### 36. §.

A bíróságok kötelesek az illetőségükhöz nem tartozó ügyeket és beadványokat hivatalból visszautasítani.

Azokban a nem illetékes bíróság is illetékesé válik, ha alperes az illetőség ellen törvényes időben kifogást tenni elmulasztott.

###### 37. §.

A rendes bírói illetőségtől eltérésnek van helye: a) ha a felek magukat valamely eleve kijelölt, vagy közelebbi meghatározás nélkül a leendő felperes szabad tetszése szerint választandó bármely bíróságnak szerződésileg alávetették;

b) ha a felek valamely perkérdés eldöntését választott bíróságra ruházzák.

###### 38. §.

Elterésnek a rendes bírói illetőségtől nincs helye: a) az urbéri és arányossági ügyekben (1. §. 2. b.); b) a telekkönyvi ügyekben (10. §.); c) a hitbizományi ügyekben (11. §.); d) a házassági, s általában oly ügyekben, melyek által házassági elválás okoztatik (12. 23. §.); e) oly örökösödési s egyéb perekben, melyeknél távollévő, vagy gyámság- és gondnokság alatti személyek vannak érdekelve (13. 24. §§.);

f) csődesetekben (30. §.);

###### 39. §.

Az eltérés a rendes bírói illetőségtől oly esetre nézve is kizárva marad, melynek első folyamodási eldöntését a felek, habár közakarattal, valamely felelbiteli bíróságra ruházzák.

###### 40. §.

A felelbiteli és semmiség iránt megállapított bírói illetőségtől semmi eltérésnek hely nem adatik.

## 41. §.

Egy bírói személynek sem szabad oly ügyekben részt venni:

a) melyekben saját személyénél fogva érdekelt lenne, közvetlenül vagy közvetve kárt vagy hasznot remélhet;

b) melyek által felesége, vagy jegyese, felvagy lemenő ágoni rokonai, vagy oly személyek vannak érdekeltve, kik vele negyediziglen oldalrokonságban vagy sógorságban, továbbá fogadott szülei vagy fogadott gyermeki, végre gyámsági vagy gondnoksági viszonyban állnak;

c) melyekben mint tanu, szakértő, képviselő vagy közbenjáró működött;

d) a felsőbb bíróságnál oly ügyekben, melyeknek alsóbb bírósági előadásában vagy eldöntésében részt vett;

e) oly felek ügyeiben, kiknek valamelyikével ellenséges vagy peres viszonyban áll.

A négy első esetben érintett akadályok az illető bírói személy által az elnöknek hivatalból feljelentendők, a midőn az elnök az érdekelt tag helyett más bírót alkalmazand.

## 42. §.

Bíróküldésnek van helye:

a) ha a 41. §-ban foglalt okok alapján valamely törvényszék elnöke, vagy az egész bíróság ellen tétetik kifogás;

b) ha a bíróküldés egyéb fontos oknál fogva czélszerűnek és kívánatosnak mutatkozik.

Mindkét esetben a bíróküldés jogát az igazságügyi minisztérium gyakorolja, mely a felek és a kifogás alá vett bíróság meghallgatása után intézkedik.

## 43. §.

Ha azon okok, melyek valamely bírónak a 41. §. szerinti kizárását vonják maguk után, csak az eljárás alatt következnek be: a per további ellátására nézve a 41. és 42. §§. szabályai alkalmazandók.

## 44. §.

Ha a bíróküldés iránti eljárás megindítását a per késleltetése, vagy a bírói avagy az ellenfél bosszantása végett valamelyik fél tudva hamis előadás által idézte elő: a költségek megtérítése mellett 300 ftig terjedhető bírsággal büntethetik.

A költségek és bírság összege fölött, mi iránt az ügyvéd a fél elleni viszkereket fennmaradása mellett első sorban felelős, — a rendes bíróságok ítélnék.

## 45. §.

Ha valamely jogselekmény idegen bíróság területén gyakorlandó: ez azon helynek illetékes bíróságához intézett megkeresés útján fogatosítottatik.

A megkeresésnek eleget tenni, s általában a jogszolgáltatás tárgyában kölcsönösen segédkezet nyújtani minden bírónak kötelessége.

## Második czím.

## Az ügyfelekről.

## 46. §.

Felperes tartozik a keresetlevélben a jogalapot és tényeket, melyekből követelését származtatja, időrend szerint, teljesen és szabatosan előadni, egyszerűs mind minden megkívántat bizonyítani mellette, s végül kérelmét határozottan és röviden kifejezni.

A kereset további kellei következők:

a) az ügyfelek vezeték- és keresztnéve, polgári állása és lakhelye, s ha felperes mint törvényes képviselő vagy meghatalmazott más nevében lép fel, vagy alperes hasonló képviseletben részesül: e körülmények kitüntetése, ugy szintén a képviselt személy vagy tömeg körülírása;

b) a bíróságnak, melyhez a kereset intéztetik, — megnevezése és székhelye, nem különben a képviselő ügyvéd neve, lakhelye és aláírása;

c) a kereset tárgyának rövid kivonata, a főkötelezettség vagy követelt összeg határozott kitételével;

d) az eljárás módja, mely szerint felperes törvényt és igazságot kér szolgáltatni.

A beadott kereset kijavítása csak addig engedtetik meg, míg az ellenbeszéd valósággal elő nem terjesztetett.

## 47. §.

Több követelést csak akkor lehet egy keresetben összefoglalni:

a) ha azok ugyanazon egy jogalaphoz, vagy hasonlóan ügyletekből erednek;

b) e nélkül is, ha az előterjesztett követelések mindegyikére nézve azon bíróság, melynél a kereset beadatott, — illetékes.

## 48. §.

Több felperestársak az eljárás egész folyamában egy személynek tekintetnek. Ennélfogva ugyanazon egy keresetben és egy közös meghatalmazott által kell képviseltetniük.

## 49. §.

Ha valamely kereset által egy harmadik személy jogközfosszágát vagy törvénytől fogva magát felperesi minőségben érdekeltnek véli, a felperes ellen intézendő külön kereset által a perbe beavatkozhatik. A beavatkozási eljárás a 102—105 §§-ban van meghatározva.

## 50. §.

Több személyt csak akkor lehet ugyanazon keresetnél fogva megperelni, ha ez mindnyájuk irányában ugyanazon jogalapon, vagy hasonlóan s mindannyi megperelttel kötött ügyleteken alapszik.

## 51. §.

Ha valamely kötelezettség által több alperes terheltetik, felperesnek szabadságában áll a kereset valamennyi vagy csupán egy alperes ellen intézni.

Azonban mindenik alperes, — ha csak a többiekkel nem egyetemlegesen volna kötelezve, egyedül a maga részéről felelős.

## 52. §.

Ha alperes az ellene folyamatban levő ügyben felperes ellen viszonykötést támaszt, azt a bíró az ügy eldöntésénél csak akkor veheti figyelembe, ha felperes annak együttes tárgyalásába beleegyezett: különben alperesnek azon joga marad csak fenn, hogy viszonykötése iránt a felperes ellen ugyanazon bíróság előtt indíthat keresetet. Ez azonban a már folyamatban levő ügy eldöntését semmi tekintetben sem hátráltatja.

## 53. §.

Mennyiben válhatik a szavatos, jótálló vagy kezes alperessé: az anyagi jog határozza meg. Ily személyek perbehívását a 106—110 §§-ok szabályozzák.

## 54. §.

Oly személyek helyett, kik gyámsági vagy gondnoksági képviseletben részesülnek, a gyám, illetőleg gondnok idézendő. Társulatok és egyletek az igazgatóság, vagy az alapszabályokban kijelölt közlegek által, — közlegek az előjáró, — a kir. kincstár a királyi ügyészség, s közalapítványok a közalapítványi ügyigazgatóság által képviseltetnek (20. §.).

## 55. §.

Az esetek, melyekben a fél megbízottat rendelni köteles, következők:

a) ha a fél vagy törvényes képviselője nem a bíróság székhelyén lakik;

b) ha a sommás tárgyalást érthető előadási képesség hiánya, vagy ismételt illetlen viselete által megüszítja;

c) a rendes eljárásnál, ha maga a fél nem ügyvéd.

## 56. §.

A bíróság hivatalból köteles a felek képviseletéről gondoskodni, ha az előbbi §. esetében megbízottat rendelni elmulasztottak.

Egyéb esetek, melyekben a felek érkei ügydönki védelem alá helyezvők, az illető helyeken vannak meghatározva.

## 57. §.

Vagyontalan perlekedők részére a bíróság rendelni köteles a vagyontalanság hatósági bizonyítvány által igazolandó.

Ha a bíróságnál szegénységi képviselők állandósítva nincsenek, ilyenek a sorrendre való tekintettel az ügyvédek közül rendeltetnek.

## Harmadik czím.

## Az eljárásról.

## I. Fejezet.

## Általános határozatok.

## 58. §.

Az eljárás nevei a sommás és rendes eljárás. Egyéb eltérő módjai az eljárásnak a kilencedik czím-ben foglaltatnak.

## 59. §.

A bírói hatáskör az eljárás neveihez képest a 8. §-ban van szabályozva.

Oly keresetek, melyek által eltérő eljárás folyamatbáttele céloztatik, hivatalból visszautasítandók.

## 60. §.

Sommás eljárásnak van helye általában oly ügyekben, melyek az illetőségi szabályok szerint külön ügybírószághoz utasítva nincsenek.

Sommás eljárás alá tartoznak különösen:

a) tekintet nélkül a jogalaphoz, oly keresetek, melyek tárgya a legkisebb összegtől 300 ftig terjedő értéket túl nem halad;

b) az összegre való tekintet nélkül minden oly keresetek, melyekre nézve a sommás eljárás okmány-szerűleg kikötöttet, s mindkét pont alatti esetben, ha a követelés teljesen igazoló okiratokon alapul;

c) két évnél nem régebb kamatok, életjáradék, tartási és élelmezési kötelezettségek teljesítése iránt keresetek, határozatlan összeg erejéig, ha magára a főkötelezettségre nézve kétség fenn nem forog;

d) két évnél nem régebbi bér- és haszonbér megfizetése iránti keresetek határozatlan összeg erejéig;

e) a bérlet és haszonbérlettel való elmozdítás iránti keresetek, a szerződés lejártának vagy a bérlet elmulasztásának indokából. A szerződés megszüntetése a bérlemény rongálása alapján a rendes peruttra tartozik ugyan, de a bérlemény megóvása végett szükséges biztosítás és zárlat vagy egyéb előintézkedés a sommás eljárás tárgyait képezik;

f) a bérlemény fenntartása, valamint a szerződő felek által világosan elvállalt minden viszonyos kötelezettség teljesítése iránti keresetek, a bérlet tartama alatt;

g) kártérítési keresetek, melyeket a bérlet tartama alatt a bérbeadó ellen a bérlemény nem használhatása, vagy a bérbeadó a bérlet ellen a bérlemény rongálása miatt indít, ha ehhez való joguk a szerződésben foglaltatik;

h) az 1840. IX. t. cz.-ben foglalt mindazon mezei rendőrségi esetek, melyek polgári eljárás alá tartoznak;

i) mindenemű határjárás, meggyeigazítási és visszahelyezési keresetek, ha felperes egy évi békés birtoklás alapján kéri az intézkedést. Ezen keresetekkel azonban a tulajdonjog iránti kereset össze nem köthetetik;

k) a szolgálati, fuvarozási, szállítási- és munkabérek vagy díjak iránti keresetek az összegre való tekintet nélkül;

l) a szállásadás viszonyából egy részről az utazó, más részről a szállásadó közt felmerülhet minden keresetek, ha ezek a panaszolt ellen helyben tartozkodásuk ideje alatt indíthatnak.

## 61. §.

Ha alperes a kereset alapjául felhozott okirat valódiságát kétségbe vonja, és az okirat valódisága nyilvánvaló tényekből ki nem tűnik, vagy e czéla kitűzendő még egyszeri rövid tárgyaláskor be nem bizonyíthatatik: a bíróság felperest a rendes eljárásra utasítsa. Ez eseten kívül sommás ügyek a rendes peruttra át nem tétethetnek.

## 62. §.

Felperesnek azon végzés ellen, mellyel az előbbi §. indokából rendes perre utasított, felfolyamodni szabadságában áll.

Ha ellenben alperes kéri az ügyet rendes perre utasíttatni, és ennek a bíró helyét nem látván, a sommás eljárás folytatását megrendeli: ily végzés ellen alperes semminemű jogorvoslattal nem élhet.

## 63. §.

A bíró illetéktelensége vagy érdekltsége miatti kifogás sommás eljárásban mindjárt a tárgyalás kezdetén megteendő. Ily kifogás iránt a bíró azonnal határoz, határozatát a felekkel szóval tudatja, és ha alperes kifogását elvetné, a tárgyalást nyomban folytatja.

Ha a bíró a kifogásnak helyt adott, végzését külön írásba foglalja, mi ellen felperes a semmitőszékhez folyamodhatik: alperes ellenben, ha kifogása elvettetnek, semminemű jogorvoslattal nem élhet.

## 64. §.

Ha alperes ugyanezen kifogásokkal a rendes eljárásban kíván élni, azt a keresetlevél vétele és a per felvételre kitűzött hatánap közötti időköz első felében tartozik a törvényszékhez ügyvéd meghatalmazásának igazolásával, írásban beadni: — később benyújtott ily kifogás alperesnek visszaadandó. A per felvétele napján szóval, vagy utóbb az érdemleges periratokban előterjesztett illetékségi kifogás figyelembe nem vétetik.

A kellő időben beadott kifogás külön tárgyalási hatánap kitűzése nélkül a percsomóhoz tétetik, a felek pedig a per felvételre kitűzött hatánapon a pertárbán megjelenven, a kifogás tárgyában külön jegyzőkönyvet vesznek fel. E jegyzőkönyv még az nap befejezendő, s a bíróság által három nap alatt végzésileg elintézendő. A végzésben alperesnek, ha kifogása elvettetik, meghagyandó, hogy a per felvételre bizonyos napon és órában, mely hatánap a végzés keltétől számítva tizenöt napnál tovább nem terjedhet, a pertárbán jelenjen meg. E végzésről mindkét fél értesítetik.

Ha a bírói illetékség vagy érdekltség elleni kifogásnak hely adott, a 63. §. szabályai tartandók meg.

## 65. §.

Senki, vallásának ünnepein megjelenésre nem idéztethetik. Mennyiben van e szabály alul kivételnek helye a vásári bírósági ügyekre nézve: az 1836. 18. t. cz. határozza meg. (14. §.)

## 66. §.

Ha alperes törvényeszerű megidézése folytán a sommás eljárásban kitűzött tárgyaláson (70. §.) vagy rendes eljárásban a perfelvételre kijelölt hatánapon (87. §.) a kiszabott órán túl még két óra alatt meg nem jelennek: a keresetben felhozott tények és állítások, — a mennyiben magának felperesnek bizonyítékai által meg nem czáfoltatnak, valóknak tartandók, s alperes a felperesi kérelemhez képest, meg nem jelenése indokából elmarasztalandó.

Ha ellenben felperes meg nem jelenik, és alperes védelmét az eljárás szabályai szerint előterjeszti: a védelemre felhozott ténykörülmények, — a mennyiben a keresetlevélhez mellékelte bizonyítékok által meg nem czáfoltatnak, szintén valóknak tartandók, s ha ezek által a kereseti jog megerősíttetik, felperes keresetével elutasítandó.

A költségeket mindkét esetben a mulasztó fél viseli.

## 67. §.

Ha több pertárs közül a sommás tárgyalásra, illetőleg a per felvételre kitűzött hatánapon néhányan megjelentek, mások elmaradtak, ez utóbbiakról az ítélet fel, hogy a megjelent pertársak közül annak védelméhez csatlakoznak, mely részökre a legkedvezőbb.

## 68. §.

Ha a tárgyalásra, illetőleg a per felvételére egyik fél sem jelenik meg, — mi alatt a rendes eljárásban alperesnek oly megjelenése is értetik, midőn ellenirátát (90. §.) magával nem hozza: ez esetben hivatalból egyéb intézkedésnek, — mint, hogy az iratok e körülmény megjegyzése mellett leváltatva teendők, — helye nincsen.

## II. Fejezet.

## Sommás eljárás.

## 69. §.

A sommás eljárásnál rendes keresetlevél nem kívántatik. A követelő fél keresetét szóval is előadhatja, mely a bíróság által a tényeknek és ezekre alapított kérelmeknek rövid elősorolása mellett írásba foglalandó.

## 70. §.

Ha a bíróság a keresetet illetőségihez képest elfogadhatónak találja: mindkét félnek a keresetlevél-

re vagy a jegyzőkönyv másolatára vezetendő idéző végzésben meghagyja, hogy előtte bizonyos napon és órában a kereset sommás tárgyalásra minden eredeti bizonyítékaikkal, illetőleg tanuikkal vagy személyes vagy megbízottjaik által jelenjenek meg; különben a 66. §-hoz képest fog ítélet hozatni.

## 71. §.

A megjelenési határidő akképp tűzendő ki, hogy alperesnek a megjelenésre, — ha a bíróság székhelyén lakik, három napon túl nem terjedhet határidő adásuk, ha pedig a bíróság székhelyén kívül laknak, a végzés vétele s a megjelenés között legalább négy és legfeljebb nyolcz napi időköz maradjon. Ha ez időköz meg nem tartatnék, és alperes a tárgyalásról elmaradna: a bíró annak újabb idéztetését rendelje el.

## 72. §.

A sommás eljárásban a tárgyalás szóbeli és nyilvános. Alakszerű periratoknak az eljárás e neménél helye nincs.

Alperesnek azonban oly esetben, midőn a kereset írásban nyújtott be, szabadságában áll a keresetlevélben előadott tény állására és bizonyítékokra vonatkozólag a tárgyalásra írott védelmi nyilatkozatot vinni, s azt a bírónak a tárgyalás megkezdése előtt átadni.

## 73. §.

Ha a tárgyalásra mindkét fél megjelent, a bíró az ügyet vegye fel, a keresetet alperesnek szóval adja elő, s őt a kifogások és a védelmére szolgáló ténykörülmények s bizonyítékok előterjesztésére szólítja fel.

A tárgyalás folyama alatt akár adatott be írott védelmi nyilatkozat, akár nem, a bíró ilyekhez a tényállást tisztázta hozni: e czélból a felekhez hivatalból annyi kérdést intézhet, a menyinnyi szükségesnek vél.

A kinyomozott tényállás tekintet nélkül a netán beadott írásbeli nyilatkozatra, a felek jelenlétében s a bizonyítékokra hivatkozva, rövid jegyzőkönyvet foglaltatnak, s a felek előtt feldyvasztatva, a netáni észrevételekhez képest kiigazíttatik, s ugy a bíróság, mint a felek által aláíratik.

## 74. §.

A felek kötelesek magukat a bíró előtt egymás irányában illendően, a bíróság iránt pedig a köteles tisztelettel viselni. Ha ez ellen vétének, s a rendutasítás fogamat nélkül marad: a sérelemnek fokozatához képest 25 ftig terjedhető pénzbírsággal büntetendők.

Mennyiben van helye megbízott általi képviseletnek oly esetben, midőn a tárgyalás valamelyik félnek magaviselete által meghusíttatik: az 55. §-ban van meghatározva.

## 75. §.

Ha a felek a tárgyalás folytán tanukra hivatkoznak: a mennyiben a tárgyalásra tanuikkal együtt jelentek meg, ezeket a bíró azonnal hallgassa ki; különben a tanuk kihallgatása iránt a 138. §. szabályai szerint intézkedjék.

## 76. §.

A felek kötelesek a tanuk ellen tehető kifogásaikat a kihallgatást megelőzőleg előadni. A kifogások a perrel felvett jegyzőkönyvbe röviden beigtatandó.

A tanukhoz a kérdést a bíró intézi, s azok feleleteit tollvivője által röviden a perrel felvett jegyzőkönyvbe vétetik.

A kihallgatás után a felek külön kérdéseket indítványozhatnak, és a bíró azokra, valamint a maga által meg szükségeseknek tartott kérdésekre is a tanukat kihallgatja.

## 77. §.

Ha szemle vagy becslő szükséges forog fenn: a bíró a szemlét illetőleg becslést rendelje el, és ha ez különös szakismereteket kíván, a végzésben két szakértőt nevezzen meg, kikkel együtt a szemlét vagy becslést teljesíteni, a szakértők leletét pedig a perrel felvett jegyzőkönyvbe igtatandja.

## 78. §.

Ha a tanuk és szakértők megkeresés folytán hallgattatnak ki, ez esetben a kihallgatásról külön jegyzőkönyv vétetik fel, mely mind a megkeresett bíróság, mind a tanuk és szakértők által aláírandó.

## 79. §.

Eskü általi bizonyításnak az általános szabályok szerint a sommás eljárásban is van helye.

Ha pót- vagy becslő eskü ítéltetik, az eskü letétele előtt az ügy birtokán belől felelőbbitet.

## 80. §.

Ha a felek az eljárás folytán meggyeztek, a létrejött egységg jegyzőkönyvbe vétetik, s jogérvényes ítélet erejével bír; különben az eljárás berekesztése után a bíró azonnal ítéletet mond, és abban alperesnek kötelezettsége teljesítésére legfeljebb nyolcz napig terjedhető határidőt szab; egyszersmind azon esetre, ha alperes a kitűzött határidő alatt az ítéletnek eleget nem tenne, ellene a végrehajtást az azt fogatosítandó bírói személy megnevezése mellett előre elrendeli.

Az ítélet a feleknek szóval azonnal hirdetendő, és 24 óra alatt írásba foglalandó; ha azonban az ítélet valamelyik félnek meg nem jelenése indokából hozatott, annak írásban kézbesítendő.

## 81. §.

Az ítélettel meg nem elégedő fél felebbezését vagy semmisségi panaszát mindjárt az ítélet kihirdetésekor tartozik kijelenteni. Ez iránt a bíró által megkérdendő, s hogy ez megtörtént: a jegyzőkönyvbe megjegyzendő.

(Folytatása következik.)